

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Вплив міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст
України

Здобувача вищої освіти
другого (магістерського)
рівня II курсу, групи
ЕМРМ-24-1 спеціальності
051 «Економіка» освітньо-
професійної програми
«Економіка міста та
регіону»

Матвієва І.В.

Науковий керівник

Скорик М. О.,
к.е.н., доцент

Керівник освітньо-
професійної програми

Скорик М.О.
к.е.н., доцент

Допущено до захисту рішенням кафедри економічної політики, маркетингу та
бізнес-аналітики протокол від « 12 » 01 2024 № 7

Завідувач кафедри

Паянок Т.М.
к.е.н., доцент

Ірпінь 2026

Реєстрація № 80

21. 01. 26.
(дата)

[підпис]
(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 20.01.26

(до захисту, на доопрацювання)

(дата)

(підпис відповідальної особи)

Результат захисту 92 3.02.26р.

(оцінка)

(дата)

(підпис)

Голова комісії:

[підпис]
(підпис)

Г.В. Охріменко
(ініціали)

Члени комісії:

[підпис]
(підпис)

М. О. Скорик
(ініціали)

[підпис]
(підпис)

П. М. Паленко
(ініціали)

[підпис]
(підпис)

Л. К. Юрєва
(ініціали)

Бланк оцінювання кваліфікаційної роботи

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
------------------	-------------------------	--------------------------	----------	-----------

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ

1. Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	24		Сторик Н.О.
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	45		10.01.26 [signature]

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ

1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	22		
4. Апробація	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	47		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	92		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
92	A	5	3.02.26.	[signature] [signature] [signature]

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС		
Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

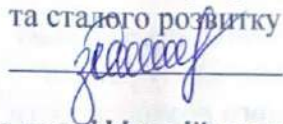
Кафедра економічної політики та сталого розвитку

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка міста та регіону»

Затверджую

Завідувач кафедри економічної політики
та сталого розвитку

М.О. Скорик

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти**

Матвієву Іллі Вадимовичу

1. Тема кваліфікаційної роботи Вплив міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України

Затверджена наказом ректора від 02.12.2024р. № 1798

2. Строк здачі закінченої роботи 09.01.2025

3. Цільова установка теоретично обґрунтувати та проаналізувати вплив міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України, оцінити сучасні механізми її залучення в умовах воєнного стану, а також розробити стратегічні шляхи удосконалення взаємодії з міжнародними донорами для забезпечення сталого відновлення міських громад.

Мета роботи теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України, оцінка сучасних механізмів її залучення в умовах воєнного стану, а також розробка стратегічних шляхів удосконалення взаємодії з міжнародними донорами для забезпечення сталого відновлення міських громад.

Об'єктом дослідження виступає процес залучення та використання міжнародної фінансової допомоги в системі фінансового забезпечення відновлення територій.

Предмет дослідження сукупність теоретичних засад, фінансових механізмів та інструментів впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію та сталий розвиток міст України в умовах повоєнної трансформації.

4. Вихідні дані до роботи результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, дані офіційної статистики, законодавчі акти, інтернет ресурси.

Перелік графічного матеріалу 3 таблиці, 10 рисунків

5. Зміст кваліфікаційної роботи: теоретичні аспекти міжнародної фінансової допомоги у відновленні територій; місцеві та міжнародні канали фінансування проектів відбудови; світовий досвід міжнародної фінансової допомоги як інструменту повоєнної реконструкції міст; оцінка збитків міського сектору як базис для розрахунку потреби у міжнародній допомозі; аналіз

діяльності міжнародних фінансових інституцій у процесах післявоєнної реконструкції міст; механізми використання міжнародної допомоги в відновленні міських громад; шляхи вдосконалення механізмів залучення до використання міжнародної допомоги для реконструкції міст

5. Календарний план виконання роботи

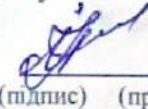
№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел і складання плану роботи	До 23.10.2024	23.10.24
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання керівнику	До 15.04.2025	14.10.24
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання керівнику	До 27.06.2025	24.06.25
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання керівнику	До 25.11.2025	25.11.2024
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	До 09.01.2026	07.01.26
6.	Перевірка на плагіат та отримання відгуку керівника роботи	До 16.01.2026	10.01.26
7.	Попередній захист	20.01.2026	20.01.26
8.	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	21.01.2026	21.01.26
9.	Захист роботи	06.02.2026	03.02.26

7. Дата видачі завдання «23» жовтня 2024р.

8. Керівник кваліфікаційної роботи Скорик М.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

9. Керівник освітньо-професійної програми Скорик М.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

 Мавицький І.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Вплив міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України, оцінці сучасних механізмів її залучення в умовах воєнного стану, а також розробці стратегічних шляхів удосконалення взаємодії з міжнародними донорами для забезпечення сталого відновлення міських громад.

Завдання: розкрити теоретичні аспекти міжнародної допомоги в контексті міжнародної економічної діяльності та розвитку територій; дослідити існуючі канали (місцеві та міжнародні) фінансування проєктів відбудови; проаналізувати світовий досвід використання міжнародної допомоги як інструменту реконструкції міст у повосний період; провести оцінку збитків міського сектору України для визначення обсягів необхідної міжнародної підтримки; дослідити діяльність провідних міжнародних фінансових інституцій у процесах відновлення українських міст; здійснити аналіз діючих механізмів спрямування та використання допомоги на рівні міських громад; визначити ключові проблеми та обґрунтувати шляхи вдосконалення механізмів залучення міжнародних ресурсів для ефективної реконструкції міст України.

Об'єктом дослідження є процес залучення та використання міжнародної фінансової допомоги в системі фінансового забезпечення відновлення територій.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад, фінансових механізмів та інструментів впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію та сталий розвиток міст України в умовах повоєнної трансформації.

За результатами дослідження сформульовані висновки та пропозиції щодо розширення каналів залучення зовнішніх ресурсів, посилення інвестиційної привабливості міст та забезпечення прозорості використання донорських коштів у процесах реконструкції.

Апробація результатів дослідження: Матвіїв І., Шапран Д. Європейський зелений курс та альтернативна енергетика: способи України до сталого розвитку. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики [Електронне видання]*: збірник тез за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 06 травня 2025 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. С. 465-468.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, загальним обсягом 60 сторінок основного тексту, а також 3 таблиці, 10 рисунків, списку використаних джерел з 47 найменувань.

Ключові слова: міжнародна фінансова допомога, реконструкція міст, міжнародні донори, повоснне відновлення.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2024/2026 н.р.

Рік захисту роботи 2026 р.

ANNOTATION

The impact of international financial assistance on the reconstruction of Ukrainian cities

The purpose of the study is to provide a theoretical substantiation and a comprehensive analysis of the impact of international financial assistance on the reconstruction of Ukrainian cities, to assess the current mechanisms for attracting such assistance under martial law, and to develop strategic approaches to improving cooperation with international donors in order to ensure the sustainable recovery of urban communities.

Objectives: to elaborate the theoretical aspects of international assistance in the context of international economic activity and territorial development; to examine existing local and international funding channels for reconstruction projects; to analyze global experience in using international assistance as a tool for post-war urban reconstruction; to assess the damage to Ukraine's urban sector in order to determine the required volume of international support; to study the activities of leading international financial institutions in the recovery processes of Ukrainian cities; to analyze the existing mechanisms for directing and utilizing assistance at the level of urban communities; and to identify key challenges and substantiate ways to improve mechanisms for attracting international resources for the effective reconstruction of Ukrainian cities.

The object of the study is the process of attracting and using international financial assistance within the system of financial support for territorial recovery.

The subject of the study is the set of theoretical foundations, financial mechanisms, and instruments through which international financial assistance influences the reconstruction and sustainable development of Ukrainian cities in the context of post-war transformation.

Based on the results of the study, conclusions and proposals were formulated aimed at expanding channels for attracting external resources, enhancing the investment attractiveness of cities, and ensuring transparency in the use of donor funds in reconstruction processes.

Approbation of research results: Matviiv I., Shapran D. *The European Green Deal and Alternative Energy: Ukraine's Pathways to Sustainable Development. Synergetic Drivers of Accounting, Tax Audit, and Business Analytics Development* [Electronic edition]: proceedings of the IV International Scientific and Practical Internet Conference, Irpin, May 6, 2025. Irpin: State Tax University, 2025, pp. 465–468.

Structure of the qualification paper. The paper consists of an introduction, three chapters, and conclusions, with a total of 60 pages of main text, as well as 3 tables, 10 figures, and a list of references comprising 47 sources.

Keywords: international financial assistance, urban reconstruction, international donors, post-war recovery.

The year of performance of the qualification work is 2024/2026.

The year of job protection is 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ У ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІЙ.....	10
1.1. Теоретичні аспекти міжнародної фінансової допомоги у відновленні територій	10
1.2. Місцеві та міжнародні канали фінансування проєктів відбудови...	15
1.3. Світовий досвід міжнародної фінансової допомоги як інструменту повоєнної реконструкції міст.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА МЕХАНІЗМІВ СПРЯМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ НА РЕКОНСТРУКЦІЮ МІСТ УКРАЇНИ.....	29
2.1. Оцінка збитків міського сектору як базис для розрахунку потреби у міжнародній допомозі.....	29
2.2. Аналіз діяльності міжнародних фінансових інституцій у процесах післявоєнної реконструкції міст.....	37
2.3. Механізми використання міжнародної допомоги у відновленні міських громад.....	48
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ МІСТ.....	54
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Дослідження ролі міжнародної фінансової допомоги у відновленні українських міст є критично актуальним через безпрецедентні руйнування та обмеженість внутрішніх ресурсів держави. В умовах, коли власного капіталу громад недостатньо для комплексної реконструкції житлового фонду та інфраструктури, зовнішнє фінансування (гранти, технічна допомога, інвестиції) стає головним каталізатором відновлення. Ефективність цього впливу безпосередньо залежить від прозорості механізмів розподілу коштів та здатності інтегрувати міжнародні ресурси із внутрішніми інструментами, як-от державні гарантії та муніципальні облігації. Вивчення світового досвіду дозволяє адаптувати успішні моделі управління донорськими ресурсами, уникаючи системних помилок і забезпечуючи перехід від екстреного відновлення до стратегічного сталого розвитку міст.

Значні масштаби руйнувань в Україні та складність процесів відновлення зумовлюють зростаючий інтерес наукової спільноти до механізмів фінансування відбудови. У центрі уваги дослідників перебуває взаємодія міжнародної допомоги, державних асигнувань та інструментів публічно-приватного партнерства. Попри наявність ґрунтовних праць таких авторів, як Ащеулова О. [1], Донець Д. [2], Ганцяк М. [3], Марковський А. [4], Пшик Б. [5], Орлова О. [6], Остропольська Є. [1] та Тичина В. [7], питання формування цілісної системи джерел фінансування саме міської реконструкції потребує глибшого вивчення. Необхідність уточнення ролі міжнародних ресурсів у відновленні муніципальної інфраструктури визначає актуальність подальшого аналізу в контексті повоєнного розвитку.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України, оцінка сучасних механізмів її залучення в умовах воєнного стану, а також розробка

стратегічних шляхів удосконалення взаємодії з міжнародними донорами для забезпечення сталого відновлення міських громад.

Відповідно до поставленої мети постає ряд завдань, а саме:

- розкрити теоретичні аспекти міжнародної допомоги в контексті міжнародної економічної діяльності та розвитку територій;
- дослідити існуючі канали (місцеві та міжнародні) фінансування проєктів відбудови;
- проаналізувати світовий досвід використання міжнародної допомоги як інструменту реконструкції міст у повоєнний період;
- провести оцінку збитків міського сектору України для визначення обсягів необхідної міжнародної підтримки;
- дослідити діяльність провідних міжнародних фінансових інституцій у процесах відновлення українських міст;
- здійснити аналіз діючих механізмів спрямування та використання допомоги на рівні міських громад;
- визначити ключові проблеми та обґрунтувати шляхи вдосконалення механізмів залучення міжнародних ресурсів для ефективної реконструкції міст України.

Об'єктом дослідження є процес залучення та використання міжнародної фінансової допомоги в системі фінансового забезпечення відновлення територій.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад, фінансових механізмів та інструментів впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію та сталий розвиток міст України в умовах повоєнної трансформації.

Дослідження базується на системному поєднанні економічної теорії та принципів територіального розвитку. Застосування методів аналізу та синтезу, порівняльного дослідження та діалектичного підходу забезпечило об'єктивність оцінки сучасного стану залучення міжнародних фінансових ресурсів для реконструкції міст.

Інформаційна база дослідження охоплює нормативно-правові акти України, що регулюють питання регіональної політики та повоєнного відновлення. Емпіричну основу становлять статистичні дані Державної служби статистики України, звіти міжнародних фінансових організацій, а також аналітичні матеріали профільних відомств. Окрім цього, у роботі використано результати фундаментальних досліджень українських та іноземних науковців, присвячених механізмам залучення інвестицій та розвитку спроможності територій.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі впливу міжнародної фінансової допомоги на реконструкцію міст України, оцінці сучасних механізмів її залучення в умовах воєнного стану, а також розробці стратегічних шляхів удосконалення взаємодії з міжнародними донорами для забезпечення сталого відновлення міських громад.

Практичне значення результатів дослідження полягає у напрацюванні прикладних інструментів формування фінансової моделі відновлення міст. Висновки та рекомендації роботи можуть бути використані органами місцевого самоврядування України для розширення каналів залучення зовнішніх ресурсів, посилення інвестиційної привабливості міст та забезпечення прозорості використання донорських коштів у процесах реконструкції.

Апробація результатів дослідження: Матвіїв І., Шапран Д. Європейський зелений курс та альтернативна енергетика: способи України до сталого розвитку. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики [Електронне видання]: збірник тез за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, м. Ірпінь, 06 травня 2025 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. С. 465-468.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, загальним обсягом 60 сторінок основного тексту, а також 3 таблиці, 10 рисунків, списку використаних джерел з 47 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ У ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІЙ

1.1. Теоретичні аспекти міжнародної фінансової допомоги у відновленні територій

Економічна сутність міжнародної допомоги в контексті системної трансформації територій розглядається як сукупність цілеспрямованих змін, що передбачають змістове та просторово-часове перетворення фінансових правил, інституційних структур та механізмів управління ресурсами. Такий підхід дозволяє перерозподілити функції та повноваження між міжнародними донорами та місцевими реципієнтами з метою оптимізації параметрів післявоєнного відновлення.

Міжнародна допомога як економічна категорія перманентно зазнає впливу значної кількості чинників, перелік та характер яких постійно трансформується під дією об'єктивних геополітичних обставин та суб'єктивних пріоритетів країн-донорів. Попри значну кількість наукових праць, присвячених міжнародним фінансовим відносинам, проблема ідентифікації та систематизації конкретних інструментів міжнародної допомоги досі висвітлена фрагментарно.

Основна причина теоретичної невизначеності полягає у недостатньому розмежуванні понять «міжнародна фінансова допомога» та «міжнародна технічна підтримка», а також їх взаємозв'язку з категоріями «зовнішні запозичення», «гуманітарні внески» та «інвестиції в реконструкцію». Тільки за умови адекватного розмежування сутності цих дефініцій можливо чітко виокремити ознаки, що характеризують сучасні інструменти міжнародної допомоги, та провести їх валідну класифікацію за критеріями поворотності, цільового призначення та інституційного походження.

Міжнародна технічна допомога — ресурси, які відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній основі Україні для

здійснення програм, проектів міжнародної технічної допомоги з метою проведення реформ та реалізації програм соціально-економічного розвитку України [44].

Процедура реалізації міжнародної технічної допомоги (МТД) передбачає обов'язкову державну реєстрацію відповідних програм і проектів спеціалізованим Агентством. Внесення відомостей до Державного реєстру є ключовим юридичним актом, що дозволяє акредитувати виконавців та офіційно підтвердити їхнє право на отримання пільг, привілеїв та імунітетів, визначених національним законодавством і міжнародно-правовими зобов'язаннями України.

Теоретичне дослідження міжнародної фінансової допомоги в системі координат організаційного розвитку потребує першочергової ідентифікації її суб'єктів та об'єктів через призму індуктивного методу пізнання.

Міжнародна фінансова допомога – це ресурси, що надають Україні міжнародні фінансові організації у вигляді грантів, кредитів або пільгових позик, вони спрямовані на підтримку державного управління, соціальних виплат та відновлення економіки, а також це кошти, надані для фінансування державних видатків, таких як зарплати бюджетників, соціальні виплати та пенсії [47].

Як слушно зазначає Бестужева С.В. [8], міжнародна економічна діяльність є невід'ємною складовою національної економіки та засобом реалізації державних інтересів на світовій арені, де в основі лежить транскордонний характер відносин. При цьому важливо розмежовувати зовнішньоекономічну діяльність, що обмежується виробничо-комерційною сферою, та міжнародну економічну діяльність, яка додатково охоплює механізми глобального регулювання. У цьому контексті міжнародна фінансова допомога постає як складна система економічних відносин між національними та іноземними суб'єктами у валютно-кредитній та інвестиційній сферах, регулювання яких базується на національному законодавстві та міждержавних угодах.

Системно-процесний підхід до аналізу інструментів допомоги дозволяє розглядати їх як засіб формування конкурентних переваг країни та реалізації її зовнішньоекономічної стратегії, де ключовим суб'єктом управління виступає

держава [9]. В умовах глобалізації на державу покладається виключна функція просування національних та культурно-ціннісних інтересів, що підкреслює важливість інноваційних моделей розвитку суспільства знань [10]. Регулятивна роль держави проявляється через використання фінансових механізмів, що забезпечують ефективність міжнародної торгівлі та інтеграційних процесів [11], водночас запобігаючи деструктивним явищам, зокрема митній корупції та тіньовим операціям [12].

Ефективність інструментарію міжнародної допомоги суттєво детермінується типом економічної системи. Так, в англосаксонській моделі капіталізму значна роль у поширенні фінансових стандартів та ресурсів належить приватному сектору та міжнародним фінансовим ринкам, де держава створює умови для діяльності потужних корпорацій, тоді як у європейській інтеграційній моделі допомога частіше зосереджена у сфері міждержавних структур та уповноважених органів управління. Окрім інституційного чинника, на залучення допомоги впливає широка сукупність факторів, серед яких визначальними є рівень інвестиційної безпеки [13], динаміка іноземних інвестицій, а також технологічний розвиток, що вимірюється кількістю патентів та витратами на НДДКР [14].

Сучасна парадигма міжнародної допомоги враховує також глобальні тенденції, що виникають під впливом діяльності міжнародних організацій, інституційних інвесторів та великих міст. У процесі реконструкції міст критичного значення набувають чинники розташування, рівня захисту прав інтелектуальної власності та транскордонної міграції, яка за умови грамотного регулювання з боку уряду може стимулювати двосторонню торгівлю та прямі іноземні інвестиції. Остаточна класифікація інструментів допомоги повинна базуватися на врахуванні стратегічних чинників, таких як приналежність до міжнародних організацій, перебування країни у стані війни, стан транспортних комунікацій та рівень розвитку громадянського суспільства, що в сукупності визначає спроможність територій до сталого відновлення [16].

Огляд та аналіз теоретичних джерел дає підстави стверджувати, що реалізація міжнародної фінансової допомоги здійснюється на трьох ієрархічних рівнях: локальному (муніципальному), регіональному та глобальному. При цьому предметна спрямованість допомоги (відновлення інфраструктури, гуманітарна підтримка чи цифровізація) безпосередньо визначає склад суб'єктів, які залучені до її провадження.

Слід визнати, що характер взаємозв'язку між предметом допомоги та її суб'єктами суттєво детермінований особливостями економічної системи країни-донора та моделями її міжнародної політики. Наприклад, в умовах англосаксонської моделі значну роль відіграють не лише урядові структури, а й потужні інституційні інвестори та приватні фонди. Вони реалізують власну корпоративну політику, яка, хоча й корелює з інтересами провідних урядів світу, не завжди є прямою державною ініціативою. У таких випадках роль держави трансформується у створення сприятливого середовища та правових гарантій (наприклад, механізми страхування воєнних ризиків), що дозволяє недержавним фондам та корпораціям ефективно брати участь у реконструкції міст.

Узагальнюючи вищесказане, необхідно провести розмежування між поняттями «зовнішньоекономічна діяльність» та «міжнародна економічна діяльність» (табл. 1.1.). Ці категорії мають як спільні, так і відмінні характеристики. Спільними є об'єкти впливу (критична інфраструктура, капітал у формі інвестицій чи кредитів, система гарантій) та рівні застосування. Проте за своєю суттю ці поняття різняться за складом суб'єктів та предметом діяльності, де у випадку допомоги пріоритетом є не ринкова експансія, а забезпечення сталого розвитку та подолання наслідків руйнувань.

Зовнішньоекономічну діяльність здійснюють підприємства різноманітних організаційних типів та форм власності, які безпосередньо реалізують міжнародні операції. Водночас держава виступає специфічним суб'єктом міжнародних правовідносин, чия роль полягає у формуванні сприятливого середовища для функціонування таких підприємств. Залежно від конкретних завдань, державні інтереси на міжнародній арені представляють уповноважені

органи управління, серед яких Міністерство закордонних справ, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Державна митна служба, а також Державна служба експортного контролю України.

Таблиця 1.1.

Спільні і відмінні характеристики понять «зовнішньоекономічна діяльність» та «міжнародна економічна діяльність»

Поняття	Суб'єкти діяльності	Об'єкт діяльності	Предмет діяльності	Рівні застосування
Зовнішньоекономічна діяльність	Підприємства різних форм власності і типів організації	Торгівля товарами і послугами; капітал (інвестиції та кредити); гарантії	Реалізація зовнішньоекономічних операцій	Міждержавний, в тому числі регіональний і глобальний
Міжнародна економічна діяльність	Держава як суб'єкт міжнародних правовідносин		Створення комфортних умов для реалізації зовнішньоекономічних операцій підприємствами різних форм власності і типів організації	

У сфері міжнародної політики держава виступає ключовим архітектором економічного курсу, визначаючи місію, візію та стратегічний вектор розвитку зовнішніх зв'язків. Така політика базується на фундаментальних цінностях та інтересах країни, що стають основою для побудови системи взаємодії зі світовим співтовариством. Міжнародні економічні зв'язки при цьому розглядаються як комплексна мережа господарських контактів між державами, що виникає завдяки глобальному поділу праці та інтеграційним процесам. Вони охоплюють широкий спектр напрямів, зокрема зовнішню торгівлю, рух капіталу й послуг, а також міграцію трудових ресурсів. Саме на фундаменті цих зв'язків, закладеному державними структурами, розгортається подальша зовнішньоекономічна та міжнародна діяльність (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Взаємозалежність та ієрархія базових категорій у сфері міжнародної економічної діяльності [17]

Визначення унікальних характеристик міжнародної економічної діяльності дозволяє систематизувати чинники, що на неї впливають. Ці детермінанти класифікуються за двома ключовими напрямками. По-перше, за змістовим наповненням виділяють економічні, технологічні, управлінські, правові, екологічні, інфраструктурні, а також культурні та суспільні фактори. По-друге, за ознакою середовища виокремлюють внутрішні чинники країни-резидента та зовнішні фактори, які поділяються на глобальні та регіональні.

1.2. Місцеві та міжнародні канали фінансування проектів відбудови

Внаслідок децентралізації в Україні було сформовано близько 1,5 тисячі територіальних громад, що дозволило делегувати повноваження та фінансову відповідальність за ключові сфери життєдіяльності на місцевий рівень. Сучасна система наповнення муніципальних бюджетів базується на чотирьох основних групах доходів: частці загальнодержавних податків, власних місцевих податках і зборах, неподаткових надходженнях та міжбюджетних трансфертах (дотаціях і субвенціях) [18].

Впровадження програмно-цільового методу (ПЦМ) у бюджетний процес територіальних громад дозволило перейти до результативного планування фінансових ресурсів. На відміну від стратегічних програм соціально-економічного чи культурного розвитку, які визначають загальні вектори руху громади згідно із [19], бюджетні програми є інструментом безпосередньої реалізації цих цілей. Кожна така програма супроводжується паспортом із чітко визначеними показниками ефективності, що забезпечує прозорий зв'язок між обсягом асигнувань та отриманим соціальним результатом. Середньострокове

планування в межах ПЦМ сприяє концентрації ресурсів на пріоритетних завданнях галузевого розвитку та задоволенні конкретних потреб населення [20].

Крім того, Міністерство фінансів України забезпечує єдиний методологічний підхід до формування місцевих бюджетів шляхом затвердження системи бюджетних класифікацій. Це включає регламентацію доходів, функціональних та економічних видатків, а також кредитування і фінансування бюджету. Особлива увага приділяється уніфікації програмної та відомчої класифікацій, що є необхідною умовою для коректного застосування програмно-цільового методу. Таке нормативне регулювання, що включає детальні інструкції щодо застосування кодів видатків, дозволяє забезпечити порівнюваність бюджетних показників на всіх рівнях державного управління.

Механізм фінансової солідарності в Україні реалізується через систему «горизонтального вирівнювання» податкоспроможності територіальних громад. В основі цього процесу лежить індекс податкової спроможності, що розраховується на базі надходжень ПДФО на одного мешканця. Громади з індексом у межах 0,9–1,1 вважаються фінансово самодостатніми та не беруть участі у вирівнюванні. Для бюджетів, чий індекс перевищує 1,1, передбачено вилучення 50% суми перевищення до державного бюджету (реверсна дотація). Натомість громади з показником нижче 0,9 отримують базову дотацію, яка покриває 80% дефіциту до цільового рівня. Статистично близько 75% українських громад є реципієнтами базової дотації (переважно сільські та селищні ТГ), тоді як лише 14% виступають донорами системи, сплачуючи реверсні кошти [21].

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів, проведений на основі офіційних звітів Міністерства фінансів України (починаючи з 2014 року), дозволяє відстежити динаміку питомої ваги ключових податкових надходжень. При дослідженні нормативів зарахування коштів та особливостей оподаткування комунальних підприємств (зокрема, при застосуванні ставки 2% єдиного податку) було враховано роз'яснення ДПС України та експертні матеріали

програм міжнародної технічної допомоги, таких як «U-LEAD з Європою» та SKL International.

Попри виклики воєнного стану, у січні–жовтні 2022 року спостерігалось зростання податкових надходжень до місцевих бюджетів на 14,1% (до 311,8 млрд грн) порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Основним драйвером цього зростання став податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), частка якого склала 68,3% (212,8 млрд грн), що на 26% перевищує показники попереднього року. Водночас надходження від податку на майно та податку на прибуток підприємств скоротилися на 18,2% та 11,4% відповідно, що відображає негативний вплив війни на активність бізнесу та стан нерухомості [18].

Як зазначають О. Піхоцька та М. Ющик, в умовах воєнного стану органи місцевого самоврядування (ОМС) стають ключовою ланкою взаємодії між військовим командуванням, адміністраціями та громадянським суспільством [22]. Для забезпечення гнучкості управління ресурсами Урядом було прийнято Постанову № 252, яка суттєво спростила процедури формування та виконання місцевих бюджетів. Даний нормативний акт розширив повноваження муніципалітетів у питаннях оперативного внесення змін до бюджетних рішень та перерозподілу міжбюджетних трансфертів [23]. Водночас, фінансова свобода громад була обмежена Постановою КМУ № 590, яка встановила чітку пріоритетність видатків. Згідно з Розпорядженням № 181-р, першочерговому фінансуванню підлягають заходи, спрямовані на забезпечення правового режиму воєнного стану та критичні потреби життєдіяльності територій [24].

Пріоритетність видатків місцевих бюджетів сьогодні визначається необхідністю балансування між оборонними потребами та соціальними гарантіями. Першочерговому фінансуванню підлягають заходи з підтримки ЗСУ, територіальної оборони та цивільної безпеки мешканців. Разом із тим, забезпечується безперервність роботи критичної інфраструктури, виплата заробітних плат у бюджетному секторі, обслуговування боргів та реалізація програм підтримки підприємництва. Дана структура видатків є обов'язковою

рамкою для ОМС при плануванні бюджетних програм у період дії правового режиму воєнного стану.

За даними досліджень Оніщука І., повномасштабне вторгнення спричинило суттєву дестабілізацію фінансового стану муніципалітетів. Лише третина громад (31%) зуміла зберегти планові показники доходів у перші місяці війни, тоді як кожна п'ята територія зафіксувала падіння надходжень понад 30% [25].

Найбільш критична ситуація спостерігалася в зонах активних бойових дій, де 85% громад повідомили про дефіцит бюджету та масовий відтік населення (60%). Водночас фінансові труднощі торкнулися і тилкових регіонів, де понад 53% громад не виконали планові показники доходів. У результаті кожна друга громада в Україні (51%) була змушена скоротити видатки, що призвело до погіршення якості публічних послуг та призупинення реалізації інфраструктурних проєктів.

Окремим викликом для територіальних громад стала поява «заблокованих статей» видатків, реалізація яких ускладнена або неможлива через обмеження воєнного часу. На практиці це означає, що за кошти місцевих бюджетів дозволено проводити лише дрібні поточні ремонти, тоді як капітальне будівництво та нові інфраструктурні проєкти були фактично заморожені. Винятком є лише виконання фінансових зобов'язань перед європейськими інституціями за об'єктами, що фінансуються з бюджету розвитку. Попри ці обмеження, органи місцевого самоврядування (ОМС) продовжують роботу над формуванням інвестиційної привабливості та створенням умов для економічного відновлення.

У 2022 році частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України досягла найвищого показника за останні п'ять років. Незважаючи на зростання потреб, місцеві бюджети виконувалися з профіцитом: за доходами виконання склало 64% від річних призначень, а за видатками — 50,82%. Проте аналіз підтверджує пряму залежність виконання плану від географії бойових дій:

- Прифронтові та окуповані регіони продемонстрували найнижчі показники: Херсонська область (50,1%), Луганська (55,96%), Донецька (59,86%) та Запорізька (60,47%).

- Західні регіони стали лідерами завдяки відсутності активних боїв та релокації бізнесу: Закарпатська (76,94%), Волинська (76,21%) та Львівська (76,02%) області. Переїзд підприємств із зон конфлікту дозволив цим громадам створювати нові робочі місця та стабільно наповнювати бюджети [18].

Основним джерелом доходів (70%) залишаються податкові надходження, де ключову роль відіграє податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Його частка становить 94,78% у структурі податкових доходів та 47,85% у загальній сумі надходжень. Слід зауважити, що зростання ПДФО відбулося не за рахунок загального підйому економіки, а через збільшення виплат військовослужбовцям («бойові виплати»). Додатково вагомою статтею доходів залишаються державні субвенції та дотації, що складають 26% бюджету [18].

Згідно з Постановою КМУ №590 [24], фінансування видатків здійснюється за наявності ресурсу та суворой пріоритетності. Це створює ситуацію, коли в громадах у зоні бойових дій першочергово виплачуються зарплати та соціальні допомоги, тоді як інші сфери відчувають дефіцит. У структурі видатків домінує освіта (52,15%), а також соціальне забезпечення та загальнодержавні функції. Житлово-комунальне господарство та сфера управління при цьому фінансуються переважно за рахунок власних доходів громад.

Для зміцнення фінансової стійкості громад у 2022 році держава впровадила механізми бюджетної гнучкості, дозволивши ОМС переспрямовувати кошти спеціального фонду на нагальні потреби, залучати запозичення за наявності боргів та залишати у власних бюджетах реверсну дотацію (9,3 млрд грн) на фоні реалізації 52 програм держпідтримки обсягом понад 150 млрд грн. Водночас дохідна спроможність муніципалітетів обмежилася через податкові пільги для бізнесу, зокрема скасування плати за землю в зонах бойових дій, запровадження ставки єдиного податку 2% для великих підприємств та тимчасове скасування акцизу на пальне, що зумовило потребу в пошуку додаткових міжнародних ресурсів для покриття бюджетних дефіцитів та відновлення інфраструктури.

У 2023 році фінансове становище громад ускладнилося через уповільнення економіки (ріст ВВП лише 0,3%), високу інфляцію (18,7%) та дефіцит

держпідтримки. Обсяг міжбюджетних трансфертів скоротився на 9,4 млрд грн, зокрема на 20% зменшено освітню субвенцію, а фінансування половини державних видатків стало критично залежним від міжнародних партнерів. Попри створення Фонду ліквідації наслідків агресії (52,5 млрд грн), критерії розподілу його коштів залишаються невизначеними. На фоні зростання базової дотації на 12,7%, частка дотаційних громад сягнула 78,6%, що свідчить про посилення фінансової залежності регіонів від центрального бюджету та зовнішньої допомоги [26].

За оцінками Ernst & Young [27], неподаткові надходження (дивіденди, активи суверенних фондів, збори за держпослуги) є значно диверсифікованішим інструментом наповнення бюджету, ніж податки. У країнах ЄС їхня частка становить до 9% ВВП, що підкреслює їхню роль у забезпеченні фіскальної стійкості під час криз. Для України розвиток цього сектора, зокрема через впровадження екологічних зборів, має високий потенціал не лише для поповнення доходів громад, а й для досягнення цілей сталого розвитку.

Доходи комунальних підприємств (КП), що надають базові послуги (водо- та теплопостачання, транспорт, утилізація відходів), становлять вагомую частку неподаткових надходжень громад. Однак ефективність цього ресурсу часто нівелюється корупційними ризиками; як зазначають експерти (О. Дядюк), КП іноді використовуються як посередники для виведення бюджетних коштів та активів. Для подолання цих проблем міжнародні ініціативи, зокрема EUACI, допомагають громадам (Житомир, Чернівці) проводити аудити та реформувати управління дорожніми і транспортними підприємствами. Проте успішна модернізація КП та прозоре адміністрування їхніх доходів можливі лише за наявності політичної волі місцевої влади та розвитку відповідних інституційних механізмів [27].

Для поглиблення децентралізації необхідно реформувати систему адміністрування місцевих податків, оскільки наразі рівень фінансової автономії українських громад (25%) суттєво поступається європейському показнику (40%). Основними перепонами є надмірне технічне навантаження на фіскальні органи

та значна кількість неоподаткованих об'єктів нерухомості й землі, що перебувають поза обліком. Надання органам місцевого самоврядування повноважень з адміністрування податків дозволить підвищити ефективність зборів завдяки їхній прямій зацікавленості в доходах, глибокому розумінню локальної специфіки та спроможності налагодити якісну комунікацію з платниками.

Система фінансового забезпечення повоєнного відновлення українських міст потребує чіткої диференціації на внутрішні та зовнішні канали (див. табл. 1.2). Попри те, що основний тягар фінансової відповідальності за ліквідацію наслідків руйнувань покладається на державний бюджет, внутрішні ресурси країни наразі є вкрай обмеженими. Поглиблення хронічного бюджетного дефіциту в умовах повномасштабної агресії зумовлює критичну залежність процесу відбудови від зовнішньої підтримки. Вирішальну роль у забезпеченні базових потреб населення та відновленні інфраструктури відіграють інструменти міжнародних організацій (ЄС, ПРООН) та фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк, ЄБРР).

Таблиця 1.2.

Джерела фінансування повоєнної відбудови міст України

Внутрішні джерела	Зовнішні джерела
Бюджетне фінансування (державний та місцеві бюджети); Співфінансування проєктів з боку місцевих громад та приватного сектору; Кредити під державні гарантії; Грантові програми для регіонального та інфраструктурного розвитку; Синдикувані кредити банківського сектору; Інші форми банківського кредитування (пільгові кредити, лізинг, інвестиційні позики тощо); Розміщення інфраструктурних облігацій на внутрішньому ринку; Емісія «зелених» облігацій для фінансування екологічних та енергоефективних проєктів; Пожертви від громадян, бізнесу, благодійних організацій; Доходи від державного майна, приватизації та концесій.	Фінансова допомога урядів іноземних держав; Кредити міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, ЄІБ, ЄБРР тощо); Гранти міжнародних донорів (ЄС, USAID, GIZ, UNDP тощо); Спеціальні фонди для відбудови (наприклад, Ukraine Recovery Facility, Ukraine Support Fund); Програми партнерства між Україною та міжнародними коаліціями (G7, G20, OECD); Інвестиції міжнародних корпорацій та транснаціональних компаній (через публічно-приватне партнерство); Залучення коштів через випуск єврооблігацій або міжнародних інфраструктурних цінних паперів; Залучення коштів української діаспори через спеціальні облігаційні інструменти;

	Глобальні краудфандингові платформи та ініціативи; Спеціальні міжнародні програми реструктуризації та обслуговування боргу
--	---

Відбудова українських міст має базуватися не просто на відновленні старого, а на впровадженні світових орієнтирів якості, серед яких центральне місце посідає ESG-підхід. Він виступає головним індикатором привабливості інвестиційних проєктів для міжнародних донорів. Зокрема, екологічний аспект (E) фокусується на ресурсозбереженні, соціальний (S) — на людському капіталі, а управлінський (G) — на прозорості та антикорупційних механізмах. Як зазначають дослідники, без впровадження цих стандартів у фінансову архітектуру відновлення неможливо досягти стійких позицій України на світовій арені.

Залучення ресурсів міжнародних благодійних організацій наразі виступає пріоритетним механізмом фінансового забезпечення відновлення життєдіяльності українських громад. Сформований масив успішних проєктів у галузях інфраструктури та соціального забезпечення свідчить про глибоку інтеграцію зовнішніх донорських інструментів у процеси регіонального розвитку та повоєнної реконструкції.

Функціонування благодійних структур як джерела додаткового фінансування для бюджетної сфери та громадського сектору базується на системі грантів. Грант — це форма безповоротної грошової допомоги, призначеної для реалізації суспільно корисних цілей, яка потребує подальшого підтвердження досягнутих змін та цільового використання капіталу [44]. Процес виділення коштів переважно здійснюється у межах циклічних грантових програм. Ефективний моніторинг інформації про такі можливості через засоби масової комунікації є необхідною умовою для успішного залучення зовнішніх донорів

Діяльність міжнародних організацій та інституцій є фундаментом для стабілізації та відновлення українських громад. Зокрема, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) фокусується на комплексному відродженні постраждалих регіонів, поєднуючи відновлення критичної інфраструктури (водопостачання, соціальні об'єкти) з економічною стимуляцією малого й

середнього бізнесу через цільові програми підтримки Східної України. Паралельно з цим, Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) забезпечує розвиток енергонезалежності муніципалітетів, реалізуючи проєкти з термомодернізації соціальної сфери, що на прикладі м. Золотоноша демонструє суттєву економію бюджетних ресурсів. Соціальний вектор та підтримку внутрішньо переміщених осіб активно реалізує фонд «Карітас Україна», створюючи в західних регіонах мережу центрів психологічної допомоги та житлової інфраструктури. На інституційному рівні Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) виступає ключовим кредитором масштабних проєктів із реконструкції транспортних мереж, енергетики та житлового фонду, що має стратегічне значення для повернення життєздатності прифронтовим територіям Донеччини та Луганщини.

Унікальність повоєнного відродження України полягає не лише у подоланні наслідків масштабної агресії, а й у синхронізації цього процесу зі стратегією набуття членства в ЄС. Відтак, фінансова допомога та власні кошти спрямовуються не лише на фізичне будівництво, а й на інституційну трансформацію держави. Хоча результати таких реформ не завжди мають миттєвий грошовий вираз, вони є фундаментом сталого розвитку. Це підтверджує думку експертів про те, що архітектура відбудови потребує більш глибокої конкретизації та чітко визначених пріоритетів.

Метою економічної політики під час відбудови є створення нової, високоефективної моделі замість повернення до довоєнного стану. Ключовими важелями тут виступають дерегуляція та залучення інвестицій. Європейський вектор розвитку України підкріплюється потужною фінансовою базою, зокрема інструментом «Ukraine Facility», який був ініційований Єврокомісією у 2023 році для комплексної модернізації українських міст та інституційної інтеграції в ЄС.

Для забезпечення ефективної відбудови українських міст необхідно впроваджувати комплексну стратегію, що поєднує модернізацію містобудівних концепцій із розробкою чіткої візії розвитку кожної території на засадах сталого розвитку та стандартів ESG. Це передбачає перехід до прозорості інституційної

моделі управління, де ключову роль відіграють інклюзивний діалог із громадою, проведення професійних архітектурних конкурсів та активне залучення міжнародного досвіду й ресурсів. Особлива увага має бути приділена екологічній ревіталізації житлових масивів через впровадження енергоефективних технологій, що в синергії з поглибленням муніципального партнерства та залученням інвестицій дозволить трансформувати довоєнну інфраструктуру в сучасну, інтегровану в європейський простір економічну систему.

1.3. Світовий досвід міжнародної фінансової допомоги як інструменту повоєнної реконструкції міст

Ефективна модель повоєнної відбудови має комплексно вирішувати гуманітарні потреби, питання інфраструктурного відновлення та раціонального розподілу ресурсів. Аналіз світової практики свідчить, що успіх регенерації міст залежить від низки стратегічних чинників (рис. 1.2), серед яких центральне місце посідає міжнародна підтримка. Класичним прикладом є План Маршалла, у межах якого Німеччина до 1951 року отримала понад 1,3 млрд доларів США [?]. Ці ресурси стали каталізатором не лише для фізичної реконструкції зруйнованих об'єктів, а й для запуску ринкових реформ. Ключовою умовою ефективності такої допомоги є її тісна координація з національними програмами та забезпечення високого рівня прозорості у використанні виділених активів.

Рис. 1.2. Узагальнені чинники успіху повоєнної відбудови [28].

Хоча План Маршалла став потужним фінансовим імпульсом для Німеччини та Італії, визначальними чинниками їхнього успіху стали зміна політичного режиму та стійка політична воля. Економічне «диво» у цих країнах було забезпечено не лише зовнішніми впливаннями, а й грамотною монетарною політикою, скороченням видатків бюджетів усіх рівнів, а також курсом на лібералізацію, демонополізацію та стимулювання конкуренції.

Таким чином, спроможність уряду приймати стратегічні рішення та забезпечувати стабільність інституцій є вирішальною умовою повоєнної відбудови (див. рис. 1.2). Здатність державних структур діяти стратегічно дозволяє трансформувати разову фінансову допомогу в довгострокову економічну стабільність і розвиток.

Соціальна згуртованість та активне залучення громад є критичними для успіху відбудови. Досвід Фінляндії підтверджує, що участь населення у відновленні житла та соціальних об'єктів не лише прискорює процес, а й зміцнює довіру до державних інституцій. Такий підхід забезпечує ефективність проєктів і мінімізує майбутні соціальні конфлікти.

Водночас пріоритетом на ранніх етапах має бути оперативна реконструкція інфраструктури, що є фундаментом для відновлення економіки. Прикладом слугує повоєнна Італія, де фокус на модернізації транспорту та промисловості дозволив швидко стабілізувати ринок праці та стимулювати зростання. Отже, стратегічні інвестиції в інфраструктуру створюють необхідну базу для подальшого сталого розвитку країни.

Інтеграція постраждалого населення є невід'ємним складником післявоєнної відбудови, що передбачає комплексну підтримку внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та інших вразливих груп. Досвід Непалу демонструє, що ефективні реабілітаційні програми сприяють адаптації громадян та відновленню соціальної стабільності. Фундаментом цього процесу є забезпечення рівного доступу до житла, можливостей працевлаштування та професійної психологічної допомоги.

Узагальнення світового досвіду свідчить, що успішна повоєнна відбудова є багатограним процесом, результативність якого залежить від синергії національних інституцій, міжнародних донорів та громадянського суспільства. Попри універсальність певних механізмів, Україна стикається з безпрецедентними викликами, що потребують адаптації міжнародних практик до національних реалій [29]:

1. Масштаб руйнувань та територіальна деградація: глибоке пошкодження житлового фонду, промисловості та енергетики ускладнюється мінуванням і екологічними наслідками воєнних дій. Це вимагає не просто відновлення, а повної рекультивациі територій для повернення їх до економічного обігу.

2. Спроможність до адміністрування ресурсів: хоча зовнішня допомога є критичним стартовим капіталом, ефективність її використання напряду залежить від «майстерності реципієнта». Основними ризиками тут виступають відсутність єдиної координаційної стратегії та потенційне дублювання проєктів між різними фондами.

3. Інституційна стабільність: ефективність відбудови гальмується кадровим дефіцитом у держсекторі, ризиками корупції та потребою у підвищенні довіри до державних інституцій.

4. Криза людського капіталу: масова еміграція кваліфікованих фахівців створює загрозу кадрового голоду. Пріоритетом стає не лише фізичне будівництво, а й створення безпекових і економічних гарантій для повернення населення, а також реформування системи освіти.

5. Соціальна адаптація та реабілітація: масштабна криза ВПО потребує комплексних програм інтеграції, що включають надання житла, робочих місць та системну психологічну підтримку постраждалих.

6. Модернізація та екологічна безпека: відбудова має базуватися на принципах «build back better», поєднуючи відновлення логістики із залученням інвестицій у модернізацію економіки та подолання критичного забруднення екосистем.

Аналіз світового досвіду та поточних викликів підкреслює, що повоєнна відбудова України має виходити за межі простої компенсації збитків, фокусуючись на фундаментальній модернізації економіки та її інтеграції в європейський простір. Успіх цього процесу залежить від адаптації найкращих міжнародних практик до національних реалій, що передбачає розробку чітких стратегічних документів, комплексну оцінку ситуації та впровадження жорсткого контролю за витратами для мінімізації корупційних ризиків. Швидке відновлення можливе лише за умови ефективного планування та концентрації зусиль на ключових галузях, які забезпечать перехід від ліквідації наслідків війни до сталого соціально-економічного розвитку.

Пріоритетними завданнями відбудови залишаються налагодження прозорості координації міжнародної допомоги та її повна інтеграція в національні стратегії. Забезпечення підзвітності та регулярний моніторинг результатів використання ресурсів є критичними для збереження довіри партнерів. Паралельно необхідно сфокусуватися на швидкому відновленні критичної інфраструктури — енергетики, транспорту та промисловості, — що за прикладом післявоєнної Італії стане фундаментом для стабілізації економіки та відновлення ділової активності.

Окрему увагу необхідно приділити реалізації комплексних соціальних програм, спрямованих на всебічну підтримку постраждалого населення. Ключовими аспектами в цьому контексті є забезпечення сталим житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО), сприяння їхньому ефективному працевлаштуванню та успішна інтеграція у нові територіальні громади. Світовий досвід, зокрема приклад Непалу, наочно демонструє високу результативність спеціалізованих реабілітаційних програм для жертв конфліктів, де особливий акцент зроблено на підтримці та відновленні психологічного здоров'я громадян.

Водночас стратегія підтримки національної економіки має зосереджуватися на створенні максимально сприятливих умов для функціонування малого та середнього бізнесу, активному залученні зовнішніх інвестицій та випереджальному розвитку інноваційних галузей. Саме

післявоєнна активізація підприємницької діяльності повинна стати головним рушієм відновлення господарської системи та масового створення нових робочих місць. Успішна реконструкція країни передбачає застосування цілісного підходу, який органічно поєднує масштабні інвестиції в інфраструктуру, формування привабливого бізнес-клімату та інтеграцію передових інноваційних рішень [30]. Серед стратегій, що довели свою ефективність у світовій практиці, особливе місце посідають лібералізація економічних відносин, активізація державних і приватних інвестиційних потоків, а також суттєве покращення регуляторного середовища для підприємств. При цьому саме експортоорієнтовані виробництва, адаптовані до високих стандартів європейського ринку, здатні стати основним драйвером стійкого економічного зростання України.

Екологічна відбудова виступає як специфічний та складний виклик, оскільки масштабне забруднення довкілля та руйнація природних екосистем зумовлюють потребу в тривалих програмах із очищення територій і відновлення природного капіталу. Впровадження «зелених» технологій у процесі реконструкції має стати фундаментом для досягнення не лише екологічної безпеки, а й довгострокової економічної стійкості держави.

Загалом, результативність відновлення України безпосередньо залежатиме від спроможності держави консолідувати міжнародну фінансову допомогу, забезпечити якісне стратегічне планування та залучити місцеві громади до процесів прийняття рішень. Такий комплексний підхід дозволить не лише нівелювати прямі наслідки воєнної агресії, а й закласти тривке підґрунтя для сталого розвитку, соціальної злагоди та прискореної інтеграції до європейського співтовариства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА МЕХАНІЗМІВ СПРЯМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ НА РЕКОНСТРУКЦІЮ МІСТ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка збитків міського сектору як базис для розрахунку потреби у міжнародній допомозі

Станом на початок 2024 р. обсяг прямих збитків, завданих житловій та нежитловій нерухомості, об'єктам критичної інфраструктури, транспортній мережі та матеріальним активам підприємств унаслідок повномасштабної збройної агресії рф, перевищив \$157 млрд. (рис. 2.1.). Ця оцінка ґрунтується на вартості заміщення (replacement cost), що відображає суму, необхідну для відбудови аналогічних об'єктів за сучасними стандартами. Найбільшу частку в структурі руйнувань займає житловий фонд, що зумовлює гостру потребу в залученні міжнародних інвестицій для гуманітарного відновлення. Поряд із житловим сектором, катастрофічних втрат зазнала енергетична та промислова інфраструктура, що безпосередньо впливає на податкоспроможність громад та їхню фінансову автономію.

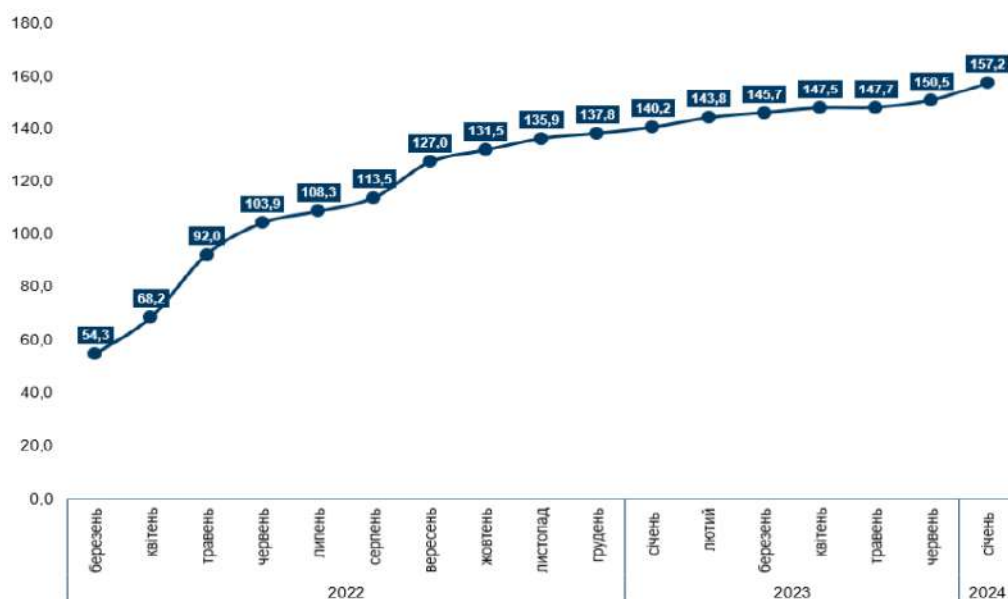

Рис. 2.1. Динаміка сукупної оцінки прямих втрат економіки України, \$ млрд [31]

У структурі сукупних прямих збитків ключове місце посідає житловий фонд, на який припадає 37,5% усіх втрат, що в грошовому еквіваленті становить \$58,9 млрд. Значних руйнувань зазнала і транспортна та соціальна інфраструктура — на її відновлення за вартістю заміщення необхідно щонайменше \$36,8 млрд (23,4% загального обсягу) (рис. 2.2).

Оцінка збитків за іншими стратегічними секторами демонструє таку динаміку:

промисловість та бізнес: втрати активів підприємств перевищили \$13,1 млрд із тенденцією до подальшого зростання.

агропромисловий комплекс: прямі збитки аграрного сектору та земельних ресурсів оцінюються у \$10,3 млрд.

енергетика: через систематичні обстріли втрати галузі сягнули \$9,0 млрд.

громадський сектор: руйнування закладів освіти, охорони здоров'я, культури та адміністративних будівель сумарно оцінюються у \$13,7 млрд.

Масштабність цих цифр підтверджує, що потреби відновлення значно перевищують внутрішні фінансові можливості територіальних громад, роблячи міжнародну підтримку безальтернативним інструментом відбудови.

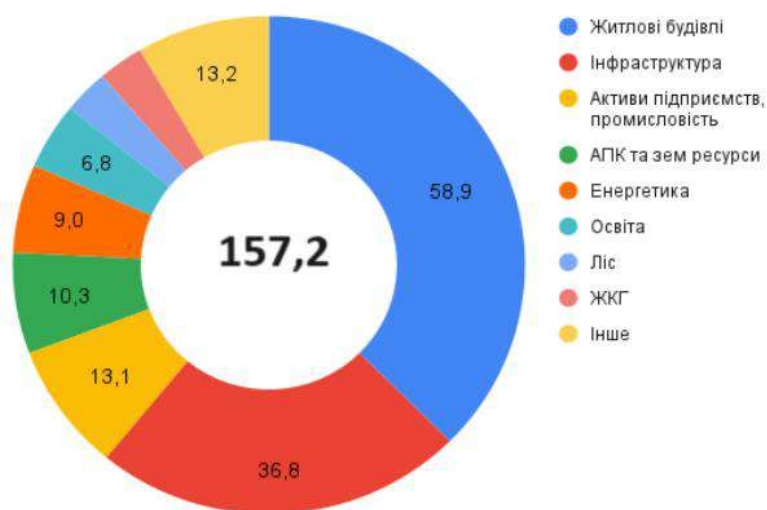

Рис. 2.2. Прямі збитки від руйнувань та пошкоджень за секторами, \$ млрд [31]

Руйнування Каховської ГЕС у червні 2023 року стало окремим масштабним чинником дестабілізації, що завдав прямих збитків на суму щонайменше \$2 млрд. Ці втрати інтегровані в галузеву структуру збитків, зокрема:

житловий сектор: \$1,03 млрд;

енергетична галузь: \$586 млн;

транспортна мережа: \$311 млн;

промисловість та агросектор: сумарно понад \$130 млн.

Динаміка бойових дій суттєво трансформувала карту руйнувань. Якщо на початку вторгнення під загрозою перебували 10 областей, то станом на кінець 2023 року активна лінія фронту зосереджена у Харківській, Луганській, Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях.

Найбільших втрат зазнали регіони, що стали ареною тривалих зіткнень: Донецька, Харківська, Луганська, Миколаївська, Запорізька, Київська та Чернігівська області. До переліку міст із критичним рівнем руйнувань увійшли Маріуполь, Мар'їнка, Бахмут, Ірпінь, Харків, Сєвєродонецьк та низка інших населених пунктів (рис. 2.3.).

Слід наголосити, що наведений обсяг збитків не є остаточним. Верифікація повної вартості відновлення та детальна оцінка пошкоджень стануть можливими лише після припинення бойових дій та деокупації всіх територій України.

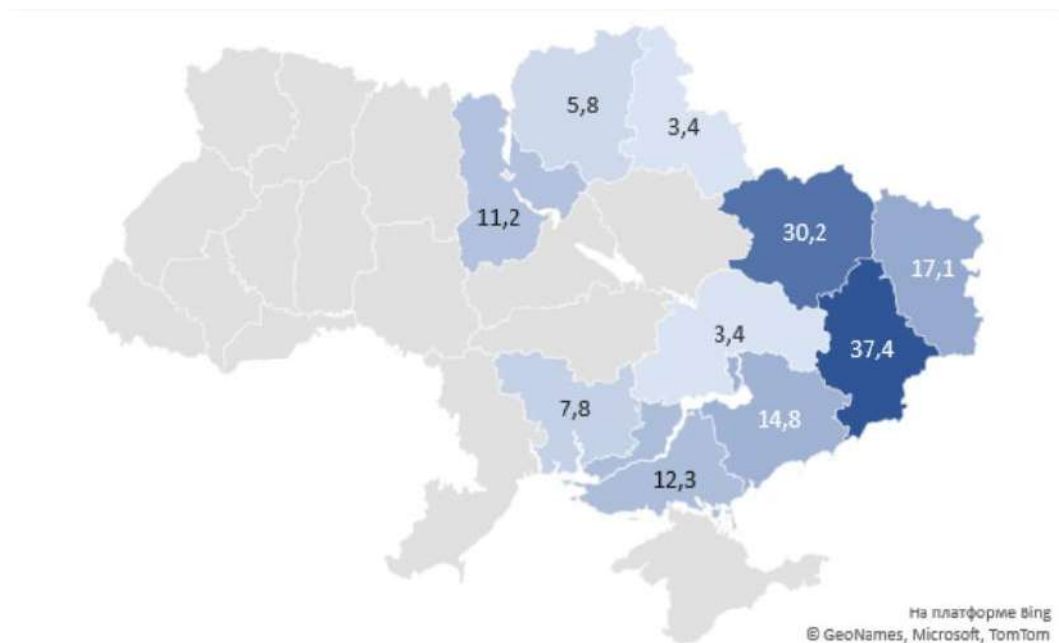

Рис. 2.3. 10 найбільш постраждалих регіонів України, \$ млрд [31]

Систематичні ракетно-артилерійські удари рф призвели до катастрофічних руйнувань українських поселень: у низці прифронтових міст пошкоджено понад 50% забудови, а Бахмут і Мар'їнка зруйновані вщент. Станом на кінець 2023 року

зафіксовано близько 250 тис. постраждалих об'єктів, серед яких 222,6 тис. приватних садиб, 27 тис. багатоповерхівок та понад 500 гуртожитків. Ситуацію загострив підриг Каховської ГЕС, що спричинив затоплення ще 36 тис. осель. Такі масштаби деструкції (зокрема 90% пошкоджень у Сєверодонецьку) вимагають не просто точкового ремонту, а комплексного переосмислення містобудівної стратегії та розробки нової документації для повного відновлення міського середовища.

Сумарна площа постраждалого житла сягнула 88,9 млн м², що становить понад 8% загального житлового фонду країни. За ступенем руйнувань об'єкти розподіляються на частково пошкоджені (16,9 тис. одиниць), із середніми пошкодженнями (84,5 тис.) та повністю зруйновані (65,8 тис.). Додатково в зоні затоплення внаслідок підригу Каховської ГЕС опинилося 4,8 млн м² забудови. Загалом війна зачепила оселі 1,4 млн домогосподарств, а сума прямих збитків житловому сектору перевищила \$55,8 млрд, що складає третину всіх втрат України [31].

Паралельно постраждала система управління: зафіксовано пошкодження 630 адміністративних будівель (зокрема 50 ЦНАПів), збитки за якими оцінюються у \$0,54 млрд. Повноцінне відновлення вимагає не лише капітального будівництва, а й комплексного благоустрою територій та компенсації за втрачене майно мешканців.

Прямі збитки медичної галузі оцінюються у \$3,12 млрд, що становить близько 2% від загальних втрат України. Загалом пошкоджено або зруйновано 1284 об'єкти, серед яких лікарні, амбулаторії, лабораторії та склади. Найбільших руйнувань зазнали лікарняні заклади (426 об'єктів) та амбулаторії (358), причому на лікарні припадає 76% від вартості всіх збитків галузі. Понад 50% фінансових втрат медицини зосереджено у Миколаївській, Донецькій та Чернігівській областях. Розрахунки базуються на даних профільного міністерства та балансовій вартості об'єктів.

Прямі збитки освітньої галузі становлять \$6,8 млрд, що охоплює понад 3,8 тис. пошкоджених та зруйнованих закладів у 21 регіоні України. Найбільших

руйнувань зазнала середня (1888 шкіл) та дошкільна освіта (1285 садочків), а територіально втрати сконцентровані у Донецькій, Харківській, Херсонській та Миколаївській областях. Попри те, що активні бойові дії охопили 11 областей, обстріли пошкодили інфраструктуру майже по всій країні, за винятком чотирьох західних областей. Відновлення навчання потребує не лише відбудови стін, а й значних інвестицій в облаштування безпекових укриттів, що є пріоритетом державного та міжнародного фінансування.

Прямі збитки інфраструктури соціального захисту за два роки війни оцінюються у \$0,2 млрд. Загалом постраждало 160 об'єктів, серед яких переважають соціальні центри (48), санаторії (46) та інтернати (31). Руйнування також зачепили дитячі будинки, геріатричні установи та заклади для вразливих верств населення [31].

Хоча фінансові втрати у цій сфері є найменшими порівняно з іншими галузями, географія пошкоджень охоплює Київ та 13 областей України. Найбільша концентрація зруйнованих об'єктів зафіксована у прифронтових та деокупованих регіонах, що створює додаткове навантаження на систему надання соціальних послуг у громадах.

Транспортна інфраструктура стала однією з головних цілей російської агресії, зазнавши прямих збитків на суму \$36,8 млрд. У перші тижні війни масованих ударів зазнала авіаційна мережа (пошкоджено 19 аеропортів та аеродромів), згодом атаки зосередилися на залізниці (уражено щонайменше 126 вокзалів і станцій та електричні підстанції).

Найбільших руйнувань — як фізичних, так і фінансових — зазнало дорожнє господарство через артилерійські обстріли та інтенсивне пересування важкої бронетехніки окупаційних військ. Дорожня мережа використовувалася агресором для забезпечення логістичних ліній між фронтом та тилловими базами, що призвело до масштабної деградації автошляхів.

Українська залізниця стала стратегічним вузлом гуманітарної логістики, забезпечивши евакуацію мільйонів громадян та релокацію бізнесу, що

перетворило її на пріоритетну ціль для ворожих атак. Прямі збитки залізничного сектору оцінюються у \$4,3 млрд.

Зафіксовано пошкодження 507 км колій та 126 вокзалів і станцій, причому значна частина інфраструктури (понад 700 км колій) та рухомого складу залишається на тимчасово окупованих територіях і вважається повністю втраченою. Загалом руйнувань зазнали близько 5,5 тисяч будівель та 4 тисяч споруд, що належать «Укрзалізниці» [31]. Масштаб цих втрат підкреслює критичну потребу в міжнародних інвестиціях для відновлення мобільності та експортного потенціалу країни.

Прямі збитки портової інфраструктури та внутрішнього водного транспорту оцінюються у \$0,85 млрд. Попри систематичні атаки, масштаб руйнувань у портах є помірним через територіальну розгалуженість об'єктів та прагнення агресора використовувати портові потужності для вивезення вкраденої продукції (зерна, металів).

Зафіксовано пошкодження щонайменше чотирьох великих портів, зокрема значних руйнувань зазнали зернові термінали «Ніка-Тера» та «Нібулон». Окрім ракетних ударів, на стан інфраструктури негативно вплинули наслідки підриву Каховської ГЕС. Окупація південних портів дозволила агресору незаконно вивезти активи на сотні мільйонів доларів, що підкреслює роль портового сектору не лише як транспортного хаба, а й як стратегічного ресурсу, відновлення якого є пріоритетом для стабілізації експорту.

Рис. 2.4. Статус українських портів [32]

Прямі збитки енергетичного сектору України на початок 2024 року оцінюються у \$9 млрд. Найбільше постраждала система виробництва та передачі

електроенергії (понад \$7,4 млрд збитків), що стала ціллю масованих атак у 2022–2023 роках. Наразі уражено всі теплові та гідроелектростанції на підконтрольній території, а також 18 ТЕЦ (рис. 2.5.).

Оцінка базується на ринковій вартості заміщення та даних профільних міністерств. Процес ускладнюється закритістю інформації про об'єкти критичної інфраструктури та відсутністю доступу до підприємств на окупованих чи прифронтових територіях. Відновлення енергосистеми є стратегічним пріоритетом, оскільки вона забезпечує життєдіяльність усіх інших муніципальних секторів.

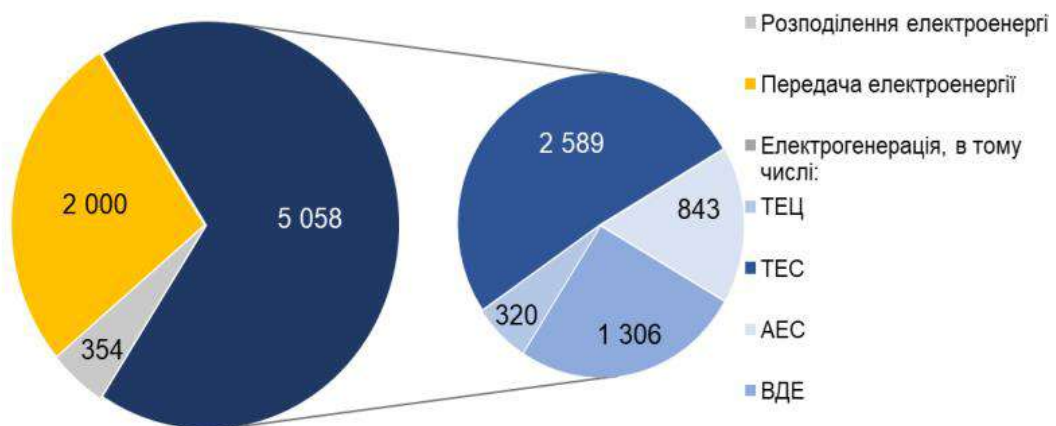

Рис. 2.5. Прямі інфраструктурні збитки об'єктам електроенергетики, млн дол. США [33]

Активні бойові дії та прицільні обстріли завдали значних збитків системі передачі та розподілу електроенергії: втрати оператора системи передачі перевищують \$2 млрд, а операторів розподілу — \$350 млн.

Окремим об'єктом атак став паливний сектор: знищено щонайменше 32 нафтобази та запаси пального на суму близько \$266 млн. Також неодноразових ударів зазнали ключові нафтопереробні потужності — Кременчуцький та Шебелинський заводи. Масштабне руйнування енергетичної та паливної інфраструктури критично обмежує енергозабезпечення міст та потребує системного залучення міжнародної допомоги для термінового відновлення.

Інфраструктура житлово-комунального господарства (ЖКГ) стала однією з головних цілей російських атак, що призвело до критичного обмеження доступу населення до води та тепла. Станом на початок 2024 року прямі збитки сектору

(водопостачання, водовідведення та поводження з відходами) оцінюються у \$4,5 млрд. [33].

Масштаби руйнувань об'єктів життєзабезпечення:

Теплопостачання: повністю зруйновано 10 ТЕЦ та 15 пошкоджено. Знищено 863 котельні, 183 тепlopункти та понад 355 км тепломереж. Найбільших втрат зазнали Харківська, Київська та Донецька області.

Водопровідно-каналізаційне господарство: зруйновано понад 1947 км водопровідних та 582 км каналізаційних мереж. Пошкоджено 182 насосні станції, 25 очисних споруд та 159 свердловин. Прикладом критичної ситуації став Миколаїв, який понад пів року залишався без питної води через підриг водогону.

Поводження з відходами: постраждали 33 полігони, знищено 5 сміттєсортувальних ліній, 222 сміттєвози та понад 23 тис. контейнерів.

Ситуація ускладнюється прискореним зношенням обладнання через нестабільну напругу та необхідність масового використання генераторів. Відновлення систем ЖКГ є першочерговим завданням для повернення життєздатності міст, що потребує значного залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги.

Фінансовий сектор, зокрема банківська система, зазнав значних структурних та матеріальних втрат, що оцінюються у \$44 млн прямих збитків. Через бойові дії та окупацію банки втратили контроль над активами на суму \$21 млн, а мережа відділень скоротилася на 20% (близько 1,5 тис. одиниць). Попри адаптацію до енергетичного терору та налагодження автономної роботи, сектор стикається з викликами дефіциту ліквідності клієнтів та необхідністю відновлення інфраструктури на деокупованих територіях.

Узагальнюючи оцінку масштабів руйнувань у житловому, комунальному, соціальному та фінансовому секторах, можна констатувати, що загальний обсяг прямих збитків міської інфраструктури критично перевищує внутрішні фінансові можливості України. Станом на початок 2024 року сукупна вартість руйнувань лише ключових систем життєзабезпечення та соціальної сфери (понад

\$157 млрд) формує об'єктивний базис для розрахунку потреби у міжнародній допомозі.

Саме ці деталізовані дані про сектори з найбільшою деструкцією (житло — 37%, енергетика та транспорт — 24%) визначають пріоритетні напрями спрямування ресурсів міжнародних донорів. Оскільки відновлення функціональності міст потребує капіталомістких проектів — від реконструкції ТЕЦ до капітального будівництва лікарень — міжнародна допомога виступає не просто як допоміжний інструмент, а як фундаментальний фінансовий механізм, без якого стабілізація та післявоєнний розвиток міських громад є неможливими.

Верифіковані обсяги збитків слугують ключовим аргументом для мобілізації фондів Світового банку, ЄІБ та ЄБРР, аналіз діяльності яких буде представлено у наступному підрозділі.

2.2. Аналіз діяльності міжнародних фінансових інституцій у процесах післявоєнної реконструкції міст

Повномасштабна військова агресія стала каталізатором безпрецедентної консолідації міжнародної спільноти навколо підтримки України. Західні партнери оперативно мобілізували політичні, оборонні та фінансові ресурси, усвідомлюючи глобальні ризики та критичний обсяг гуманітарних потреб. Ключова роль у процесах акумуляції та розподілу фінансових потоків належить провідним міжнародним інституціям. Зокрема, Міжнародний валютний фонд та Всесвітній банк зосередили зусилля на забезпеченні макрофінансової стабільності державного бюджету. Водночас інвестиційну складову та підтримку соціального сектору забезпечують Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), які реалізують як

невідкладні стабілізаційні заходи, так і програми довгострокового цільового кредитування.

Попри значні обсяги поточної підтримки, фахівці Бостонської консалтингової групи вказують на недостатність наявних ресурсів для повної економічної самодостатності держави. Це актуалізує зміну парадигми міжнародної допомоги: від оперативного реагування на кризу до системного стратегічного планування комплексної відбудови країни.

Важливим етапом формування стратегії реконструкції стала низка міжнародних форумів, що дозволили верифікувати збитки та визначити пріоритети модернізації. Фундаментом цього процесу стала Конференція з відновлення України (URC) у Лугано (2022 рік), результатом якої стала профільна Декларація та презентація довгострокового національного плану відновлення вартістю 750 мільярдів доларів США [45]. Подальша деталізація механізмів модернізації відбувалася під час Міжнародної експертної конференції в Берліні під егідою G7 та Європейської Комісії, а також під час паризького саміту на підтримку українського народу. Завершальним етапом формування консолідованої позиції донорів у цей період стала Лондонська конференція 2023 року, яка закріпила перехід до реалізації конкретних проєктів інфраструктурного та економічного відродження.

Таким чином, інституційна підтримка міжнародних партнерів трансформувалася у багаторівневу систему взаємодії, де поєднуються фінансові інструменти підтримки ліквідності держави та стратегічні механізми реконструкції міської і національної інфраструктури.

Системна допомога міжнародних донорів і кредиторів у контексті підтримки України характеризується високим ступенем складності та поліструктурністю [34]. Ця багатогранність проявляється, перш за все, у широкому колі суб'єктів допомоги, де поруч із окремими державами-партнерами активну роль відіграють глобальні та регіональні інституції, зокрема Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку. Кожна з цих структур вибудовує взаємодію на основі

власних стратегічних пріоритетів та специфічних умов надання фінансових ресурсів.

Другою важливою ознакою є розмаїття видів фінансової підтримки, що дозволяє гнучко реагувати на потреби національної економіки. Інструментарій допомоги охоплює безповоротні гранти, пільгові позики з обов'язком повернення, а також механізми надання фінансових гарантій для мінімізації ризиків приватних інвесторів та інструменти реструктуризації чи полегшення боргового навантаження.

Крім того, ефективність системи забезпечується варіативністю каналів спрямування ресурсів. Фінансова підтримка реалізується як через пряму двосторонню взаємодію між урядами країн, так і через посередництво міжнародних фінансових організацій, які використовують власну експертизу та ресурсну базу для впровадження масштабних проєктів [35]. Окремі держави-донори часто обирають шлях делегування фінансового управління спеціалізованим інституціям, що мають багаторічний досвід у реалізації програм реконструкції та розвитку, забезпечуючи таким чином вищу прозорість та результативність використання коштів.

Методологічні межі дослідження зосереджені на аналізі фінансового інструментарію Світового банку, ЄІБ та ЄБРР, що був задіяний для підтримки України у відповідь на повномасштабну агресію. У роботі простежується еволюція програм цих інституцій: від довоєнних ініціатив до стратегічної трансформації їхніх підходів та обсягів фінансування після 24 лютого 2022 року. Водночас, з огляду на визначені рамки дослідження, поза глибоким аналізом залишається пряма двостороння допомога країн-партнерів (зокрема G7 та ЄС), а також специфічні заходи гуманітарної й технічної підтримки [36].

Для комплексної оцінки масштабів фінансової підтримки систематизовано дані щодо обсягів фактично виділених та зарезервованих ресурсів ключовими міжнародними донорами (Таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1.

Обсяги фактично виділених та зарезервованих ресурсів ключовими
міжнародними донорами [45]

Донор/ Організація	Зобов'язання (млрд євро)	Виділен о (млрд євро)	Додаткова Інформація
Європейський Союз	25,2 млрд євро (75,2 євро із запропонованим Ukraine Facility)	16,2 млрд євро	Протягом 2014–2021 років Україна стала найбільшим реципієнтом допомоги від ЄС, отримавши 5 млрд євро. З початком повномасштабної війни фінансування масштабувалося: інструмент MFA+ на 2023 рік забезпечив 18 млрд євро у формі пільгових кредитів (термін погашення — 35 років, пільговий період — 10 років) із субсидуванням відсотків. Наступним етапом стала програма Ukraine Facility, що передбачає 50 млрд євро на 2024–2027 роки у вигляді комбінації грантів, позик та технічної підтримки.
Європейський інвестиційний банк	2,4 млрд євро	1,7 млрд євро	Фінансова допомога від ЄІБ реалізується під бюджетні гарантії ЄС через мандат зовнішнього кредитування. Протягом 2022–2023 років банк виділив 2,26 млрд євро в межах програми «Солідарність України». У червні 2023 року було впроваджено «Ініціативу ЄС для України» — тимчасовий механізм для внесків держав-членів та Єврокомісії, що поєднує фінансовий інструмент із наданням технічної підтримки
Міжнародний Валютний фонд	16,6 млрд євро (20,8 млрд євро з урахуванням адміністративно го рахунку - Administered Account)	5,7 млрд євро (9,9 млрд євро з урахува нням адм іністрат ивного р ахунку)	До початку повномасштабного вторгнення Україна вже мала значну заборгованість перед МВФ. Першочергову підтримку фонд надав через Інструмент швидкого фінансування (RFI), одночасно створивши Адміністративний рахунок для акумуляції внесків від країн-донорів. У березні 2023 року, після успішного моніторингу, було відкрито чотирирічну програму розширеного фінансування (EFF) обсягом 11,6 млрд SDR (близько 14,1 млрд євро). Попри це, боргове навантаження залишається критичним: МВФ класифікував борг України як нежиттєздатний (unsustainable) без активної підтримки з боку державних і приватних кредиторів.
Група Світового Банку (МБРР та МАР)	34,8 млрд євро (тільки Міжнародн ий банк реконструк ції та розвитку	21 млрд євро (тільки МБРР та МАР)	Світовий банк, задіюючи механізми МБРР та МАР, консолідував фінансову допомогу Україні переважно через грантові внески держав-членів. Ключовим донором у межах інструментів банку виступили США,

	та Міжнародна асоціація розвитку)		надавши 19,25 млрд доларів у формі грантів; суттєву підтримку також забезпечили Велика Британія (1,5 млрд доларів) та Японія (1,1 млрд доларів). Паралельно з цим, IFC та MIGA зосередилися на стимулюванні приватного сектору, реалізуючи цільове фінансування проєктів та надаючи інвестиційні гарантії для мінімізації ризиків кредиторів.
Європейський Банк реконструкції та розвитку	3 млрд євро	1,7 млрд євро (станом на грудень 2022 року)	Для надання фінансової підтримки Україні ЄБРР акумулював понад 1,2 млрд євро донорських коштів, де близько 40% забезпечили США. З початку повномасштабного вторгнення банк затвердив 25 нових проєктів, серед яких пріоритетне значення мають кредити для «Нафтогазу» та «Укренерго» обсягом по 300 млн євро кожний. Крім прямого кредитування, ЄБРР активно співпрацює з міжнародними партнерами над створенням інструментів страхування воєнних ризиків для стимулювання інвестицій.

Структура Групи Світового банку (WBG) охоплює п'ять спеціалізованих інституцій: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), Міжнародну фінансову корпорацію (IFC), Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA) та Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (ICSID). При цьому безпосередньо термін «Світовий банк» стосується спільної діяльності МБРР та МАР [37].

Світовий банк посідає друге місце серед кредиторів України після МВФ. За весь період співпраці установою затверджено 72 позики на суму понад 16,9 млрд доларів США та 2,2 млрд євро, з яких фактично залучено понад 17 млрд у доларовому еквіваленті. Станом на серпень 2023 року активний портфель МБРР включає 20 проєктів (18 інвестиційних та 2 системні) загальною вартістю 5,5 млрд доларів та 1,04 млрд євро. Рівень вибірки коштів за цими проєктами є високим і становить 76,35% у доларах та 93,57% у євро [38].

Фінансові ресурси Світового банку спрямовуються на покриття дефіциту держбюджету, підтримку інституційних реформ та реалізацію стратегічних інвестиційних ініціатив. Ключовим інструментом підтримки економічних перетворень стала Гарантія на підтримку державної політики. Серед

інвестиційних напрямів найбільш масштабним є проєкт модернізації системи соціальної підтримки населення з обсягом фінансування 840 млн доларів США. Загалом діяльність Банку орієнтована на забезпечення сталого економічного розвитку та підвищення якості життя населення України [39].

Фінансова підтримка Світового банку базується на внесках країн-членів, серед яких ключова роль належить США: їхній внесок у формі грантів становить 75,3% від загального обсягу допомоги банку. Значні ресурси також акумулюються через мультидонорський цільовий фонд (MDTF), де найбільшими донорами є Велика Британія (1,5 млрд дол.) та Японія (1,1 млрд дол.), а країни ЄС сукупно надали 717 млн дол. у формі грантів та гарантій [40].

Центральним елементом підтримки є програма PEACE, на яку припадає понад 75% фінансування. Вона поєднує гранти та кредити МБРР (1,5 млрд дол.), надані під двосторонні гарантії Великої Британії, Нідерландів, Данії та країн Балтії. Кредитні умови передбачають 18-річний термін погашення з 5-річним пільговим періодом. Окремим інструментом став кредит MAP на суму 1 млрд дол., який відкрив Україні доступ до фінансування на умовах, що зазвичай резервуються для найбідніших країн, із терміном погашення 10 років та 6-річним пільговим періодом.

Міжнародна фінансова корпорація (МФК), як підрозділ Групи Світового банку, фокусується на підтримці приватного сектору України через стратегічну ініціативу Economic Resilience Action (ERA). Ця програма передбачає двоетапне фінансування: забезпечення стійкості бізнесу під час війни та сприяння поствоєнній відбудові.

Ключові напрями діяльності МФК протягом 2022–2023 років включають:

Підтримка технологічного та агросектору: виділення 30 млн дол. фонду Horizon Capital для експортно-орієнтованих фірм та запуск програми гарантування малих кредитів на суму до 200 млн євро (з акцентом на фермерство та жіноче підприємництво).

Відновлення житла та інфраструктури: спрямування 50 млн євро на реконструкцію муніципальних будівель для ВПО (пілотні проєкти у Львові та

Кременчуці) та допомогу ОСББ у відновленні пошкоджених будинків через Фонд енергоефективності.

Фінансування торгівлі: розширення Глобальної програми фінансування торгівлі до 300 млн дол. у партнерстві з ВІІ та DFC.

Загалом у межах ERA МФК зобов'язалася мобілізувати 2 млрд дол. протягом двох років, використовуючи власні ресурси та донорські гарантії для стимулювання приватних інвестицій у критичні галузі економіки.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) — це міжнародна фінансова організація з найвищим кредитним рейтингом (AAA), що виступає одним із ключових інституційних інвесторів України з 1992 року. Стратегія банку базується на двох напрямках: пільговому кредитуванні державного сектору під державні гарантії та фінансуванні приватного бізнесу на комерційних засадах.

Станом на 1 серпня 2023 року загальний обсяг виділених ЄБРР коштів сягнув 18,4 млрд євро в межах 535 проєктів. На етапі реалізації перебувають 11 спільних ініціатив із кредитним портфелем у 2,36 млрд євро. Рівень вибірки ресурсів за цими проєктами становить 55,85% (1,32 млрд євро), що свідчить про інтенсивне використання капіталу в умовах воєнного стану [18].

Умови надання грантів від ЄБРР значною мірою ідентичні процедурам Світового банку та адаптуються під специфіку конкретних галузей: від енергетики до сталого розвитку. Банк активно співпрацює з державними та комерційними банками-партнерами для підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні.

Ключові параметри доступу до фінансування:

галузеві обмеження: підтримка не надається фінансовим установам, а також підприємствам тютюнової, алкогольної, гральної та військової галузей.

критерії прийнятності: приватна форма власності з часткою українського капіталу понад 50%, термін діяльності не менше 2 років, наявність бездоганної ділової репутації та потенціал для зростання.

Для отримання детальної інформації та подання заявки потенційні реципієнти мають звертатися безпосередньо до профільних програм або офіційних представництв банку.

Додатковими пріоритетами ЄБРР є стимулювання гендерної рівності, цифровізації та впровадження «зелених» технологій. Механізм надання консультаційних грантів працює за принципом ретроспективного відшкодування: компанія самостійно оплачує послуги експертів, після чого банк компенсує 50% витрат.

Ключові сектори інвестицій охоплюють енергетику, інфраструктуру, агробізнес, промисловість та банківську сферу. Обсяги кредитування варіюються від 8 до 200 млн євро з терміном погашення до 13 років. Окрім фінансових ін'єкцій, банк системно підтримує інституційні реформи, зокрема розвиток системи ProZorro та функціонування Офісу бізнес-омбудсмена. Особливе місце посідає екологічна ініціатива Green City, до якої залучено шість українських міст.

Досвід співпраці ЄБРР з українськими муніципалітетами охоплює низку стратегічних проєктів: від масштабної модернізації громадського транспорту в Києві (понад 400 одиниць) та Харкові до розвитку трамвайної мережі Львова та розширення харківського метрополітену. Окрім транспортної сфери, банк забезпечив фінансування критичної інфраструктури, включаючи енергоефективність тепломереж, очищення води, рекультивацію сміттєзвалищ, а також реалізацію стратегічного інфраструктурного проєкту — розширення Бескидського тунелю (95 млн євро), що зміцнило залізничне сполучення з країнами ЄС.

Окремим вектором діяльності ЄБРР є трансформація державного та приватного секторів через модернізацію логістики й впровадження міжнародних стандартів управління. Успішними кейсами стали реорганізація «Укрпошти» (63 млн євро) та будівництво автоматизованого центру «Нової пошти» (9,5 млн євро), а також реалізація перших концесійних проєктів у портах «Ольвія» та «Херсон». Інвестиційна модель банку поєднує пряме кредитування (середній чек — 15–20 млн євро), участь у капіталі на правах міноритарного акціонера та програми

розподілу ризиків із банками-партнерами, як-от «Райффайзен Банк» чи «Приватбанк». Охоплюючи сфери від агробізнесу до ІТ, ЄБРР не лише надає капітал, а й забезпечує технічну допомогу та політичний діалог для покращення бізнес-клімату в Україні.

Корпоративний портфель ЄБРР в Україні охоплює стратегічні інвестиції у провідні компанії різних галузей. Пріоритетними проєктами стали модернізація потужностей агрохолдингів «Астарта» та «Агроф'юшн», підтримка міжнародної експансії «Кормотеху», а також фінансування енергоефективності та інновацій у фармацевтичному секторі («Фармак», «Юрія-Фарм»). У сфері ритейлу Банк сприяв екологізації мережі «Фоззі» та розширенню «Новусу» через поглинання активів «Villa». Крім того, ЄБРР підтримує сектор комерційної нерухомості, зокрема через кредитне фінансування девелоперських проєктів компанії Dragon Capital.

У відповідь на повномасштабну агресію ЄБРР оперативно мобілізував до 3 млрд євро на період 2022–2023 років, представивши вже у березні 2022 року «Рамкову програму стійкості та засобів до існування». Цей пакет заходів зосереджений на підтримці ліквідності, торговому фінансуванні та відстроченні платежів. Принциповим політичним кроком стало рішення Ради керуючих від 9 квітня 2022 року про повне припинення фінансування проєктів у РФ та Білорусі.

Фінансова модель допомоги базується на значному залученні донорського капіталу: близько 50% ресурсів спрямовується через Фонд реагування на кризи ЄБРР. Станом на кінець 2022 року обсяг донорської підтримки перевищив 1,2 млрд євро. Найбільшим контрибутором виступили США (485,6 млн євро), суттєві внески також надали Франція, Німеччина, Нідерланди та Європейський Союз. Окрім прямого фінансування, інструментарій Банку включає надання гарантій та грантів для технічної експертизи й капітальних витрат [41].

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), заснований у 1957 році, функціонує як багатонаціональна інституція країн-членів ЄС та об'єднує у своїй структурі власне Банк і Європейський інвестиційний фонд. Співпраця України з

ЄІБ триває з 2007 року, охоплюючи критичні сфери інфраструктури, енергетики та екології.

Станом на серпень 2023 року загальний обсяг фінансування ЄІБ для державного та приватного секторів України перевищив 7,5 млрд євро. Державний портфель налічує 25 проєктів (5,2 млрд євро), з яких 23 перебувають у стадії активної реалізації. Характерним є стрімке зростання вибірки коштів під час повномасштабного вторгнення: якщо у 2021 році було залучено 163,84 млн євро, то у 2022 році цей показник сягнув рекордних 1,72 млрд євро [18].

Процедури кредитування ЄІБ уніфіковані з правилами Світового банку та ЄБРР. Після початку російської агресії у 2014 році ЄІБ став ключовим виконавцем пакету допомоги ЄС на 11 млрд євро, спрямувавши понад 1,7 млрд євро на вісім стратегічних проєктів. Фінансування охопило енергетичну безпеку (зокрема модернізацію газопроводів та закупівлю газу), транспорт, муніципальні послуги та освіту. Додаткові 120 млн євро були інвестовані в надійність електромереж та енергоефективність. Важливою особливістю підтримки ЄІБ є поєднання позик із грантами від фондів E5P, NIF та EPTATF, що дозволяє знизити боргове навантаження на бюджет України.

Спеціальний план дій ЄІБ для України сфокусований на трьох ключових векторах: підтримці бізнесу, муніципальному розвитку та агросекторі. Для приватного сектору банк виділив близько 1,4 млрд євро (включно з програмами для МСП та компаній із середньою капіталізацією), вирішуючи проблему дефіциту довгострокового капіталу. Транспортний напрям отримав 200 млн євро на модернізацію залізничної інфраструктури та рухомого складу для покращення сполучення в Чорноморському регіоні.

Окрему увагу приділено відновленню постраждалих територій та громад: надзвичайна кредитна програма (200 млн євро): спрямована на відбудову підконтрольних районів Донецької і Луганської областей та сусідніх регіонів; програма розвитку муніципальної інфраструктури (UMIP, 400 млн євро): охоплює проєкти з енергоефективності, водопостачання та утилізації відходів по всій країні; агропромисловий комплекс: виділено 400 млн євро для підтримки

ланцюгів доданої вартості (зернові, олійні, аквакультура) та прямі інвестиції для лідерів ринку.

Додатково ЄІБ планує інвестувати 540 млн євро та веде переговори з Єврокомісією щодо розширення фінансування. Важливим інструментом є Фонд довіри під управлінням ЄІБ: завдяки 20 млрд євро гарантій він здатний мобілізувати до 80 млрд євро приватних інвестицій для потреб відновлення. Діяльність фонду базується на тісній координації між МВФ, Світовим банком, ЄБРР та ЄІБ. Кожна інституція вносить свою експертизу — від макроекономічної стабілізації та реформ у публічному секторі до цільового фінансування інфраструктурних проектів і підтримки приватного бізнесу.

Ключова роль міжнародних фінансових інституцій у процесах реконструкції українських міст чітко простежується через аналіз структури наповнення державного бюджету. Оскільки внутрішні ресурси країни в умовах війни є обмеженими, саме зовнішня підтримка від ключових МФІ та країн-партнерів стала визначальним фактором макроекономічної стабільності. Для детального розуміння розподілу цих ресурсів та визначення основних суб'єктів фінансування доцільно розглянути фактичні дані Міністерства фінансів України щодо залучених коштів у 2024 році (рис. 2.6.).

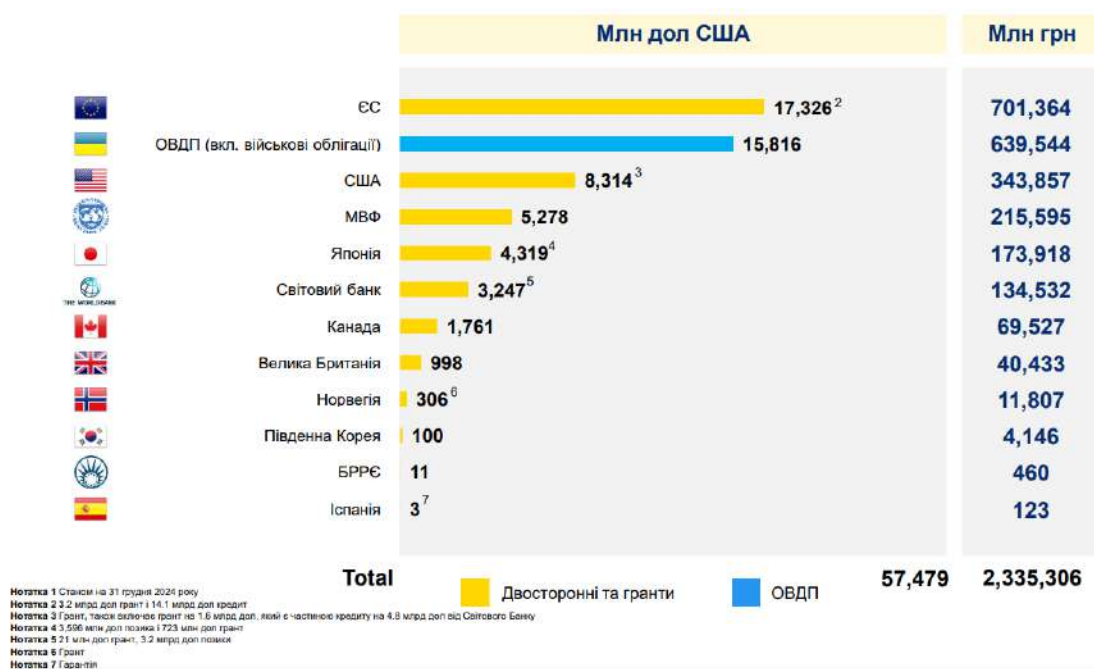

Рис. 2.6. Джерела фінансування загального фонду державного бюджету у 2024 році [46]

Отже, проведений аналіз підтверджує, що сучасна архітектура фінансування відновлення України базується на критичній залежності від багатосторонньої підтримки міжнародних фінансових інституцій, які виступають головними гарантами макроекономічної стабільності. Дані Міністерства фінансів наочно демонструють, що зовнішні надходження від ЄС, МВФ та Світового банку не лише перекривають дефіцит державного бюджету, а й формують цільовий ресурс для інституційних реформ та фізичної реконструкції територіальних громад. Це підкреслює стратегічну важливість розбудови прозорих механізмів управління цими коштами, оскільки подальша інтенсивність залучення капіталу прямо корелює зі здатністю України ефективно впроваджувати європейські стандарти звітності та реалізовувати проєкти за принципом «відбудувати краще, ніж було»

2.3. Механізми використання міжнародної допомоги у відновленні міських громад

Фінансова спроможність громад є ключовою умовою для залучення міжнародної підтримки. Хоча в Україні активно діють міждержавні грантові програми та субсидії для регіонального розвитку, більшість із них працюють за принципом співфінансування. Це означає, що для отримання іноземних інвестицій місцеві бюджети повинні мати власні ресурси на підготовку документації та часткове покриття витрат.

Аналіз структури надходжень до муніципальних скарбниць дозволяє оцінити, наскільки громади здатні виконувати ці вимоги в умовах війни. Динаміка основних джерел наповнення бюджетів протягом останніх років наочно представлена на рисунку 2.7.

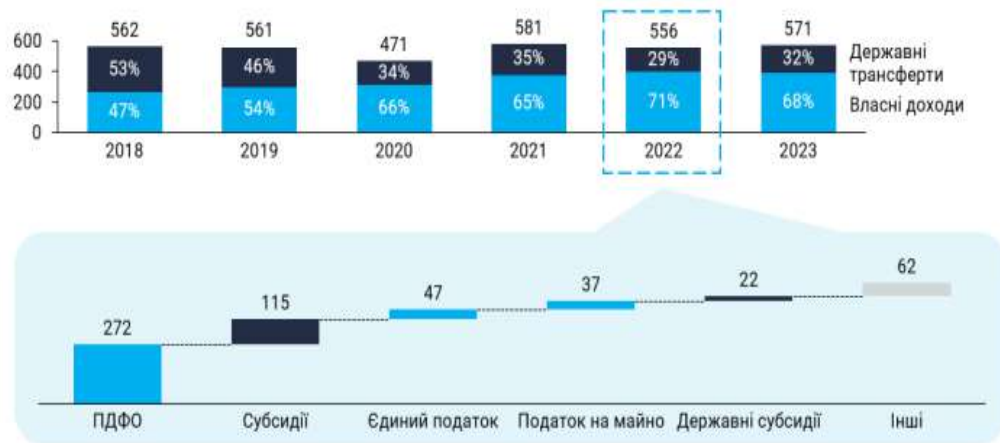

Рис. 2.7. Доходи місцевих бюджетів за видами, 2018-2023 роки, млрд грн. [18]

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) є ключовим конкурсним інструментом, через який Міністерство розвитку громад та територій України фінансує проєкти місцевого оновлення. Діяльність Фонду спрямована на реалізацію Державної стратегії регіонального розвитку, що передбачає підвищення конкурентоспроможності регіонів та забезпечення їхньої соціально-економічної згуртованості.

Попри стратегічну важливість, обсяги фінансування ДФРР стабільно не досягають законодавчо закріпленого рівня у 1–1,5% від доходів загального фонду держбюджету. Зокрема, у період 2015–2021 років фактичні витрати на Фонд становили лише 0,43–0,79%, що обмежує можливості громад щодо масштабної реконструкції та потребує пошуку додаткових джерел у вигляді міжнародної фінансової допомоги [42].

Механізм ДФРР базується на дворівневому відборі: регіональні комісії формують переліки проєктів, а Національна комісія приймає фінальне рішення. Обов'язковою умовою є співфінансування з місцевих бюджетів (від 10%). З 2021 року пріоритет надається масштабним ініціативам вартістю понад 10 млн грн.

Повномасштабне вторгнення суттєво змінило роботу фонду. У 2022 році його бюджет був повністю спрямований на потреби Збройних Сил України. На 2024 рік запроваджено нову модель розподілу: половина коштів надається всім регіонам порівну, а інша частина фокусується на 12 найбільш постраждалих областях.

Суттєво змінилися і вимоги до великих міст — тепер вони мають забезпечувати 50% співфінансування. Відбір проєктів став публічним через голосування у додатку «Дія», а пріоритетами визначено критичну інфраструктуру, житло та медицину. Відповідність державним стратегіям розвитку залишається базовою вимогою для отримання коштів.

Значна частина державної допомоги місцевому розвитку реалізується через систему субвенцій, що підтримують будівництво інфраструктури та житла. До початку повномасштабної війни основними напрямками підтримки виступали:

1. Сільська медицина (оновлення амбулаторій та бази обладнання).
2. Місцева інфраструктура (ремонт шляхів та соціальних установ, призупинений через коронавірусну кризу).
3. Соціально-економічний розвиток (енергомодернізація, водопостачання та комунальний сектор).

Проведений аналіз вказує на те, що внутрішнє фінансування залишалося нестабільним і залежним від бюджетних криз. Отже, для сталого відновлення міст критично важливо вибудовувати міцні партнерства з міжнародними донорами.

Бюджет 2023 року передбачав 40 програм підтримки регіонів, адаптованих до умов війни. Ключове фінансування спрямовано на освіту (88 млрд грн), дотації громадам (57 млрд грн), інфраструктуру (27 млрд грн), медицину та житло (по 9 млрд грн). Через падіння податкових надходжень державні трансферти стають основним інструментом підтримки територіальної оборони, критичних послуг та першочергового відновлення.

Для відновлення інфраструктури впроваджено гнучкий механізм грантової підтримки. Кошти розподіляються пропорційно до масштабів руйнувань та бюджетних потреб регіонів. Громади подають пріоритетні проєкти, які після верифікації Міністерством інфраструктури та ЄІБ отримують фінансування за умови співфінансування. Координація між рівнями влади та дієва звітність дозволяють оперативно коригувати витрати на користь найбільш актуальних запитів.

Поряд із держбюджетом, громади залучають ресурси міжнародних донорів (ЄБРР, ЄІБ, SIDA, USAID). Зокрема, ЄБРР фінансує критичну інфраструктуру (тепло-, водопостачання, транспорт), а ЄІБ кредитує проекти з управління відходами та дорожнього будівництва. Агентства SIDA та USAID зосереджені на розбудові спроможності муніципалітетів та підтримці децентралізації.

Починаючи з 2016 року, в Україні було відновлено мережу Агенцій регіонального розвитку (АРР) як неприбуткових інституцій, що функціонують на засадах партнерства влади, бізнесу та громадськості для залучення інвестицій і супроводу стратегічних проектів. Хоча станом на початок 2021 року було зареєстровано 21 агенцію, лише близько половини з них демонстрували високу активність, виконуючи функції від розробки планів розвитку до підтримки експорту та МСП. Основним джерелом їхнього фінансування залишаються обласні бюджети (найвищі показники у Київській, Чернівецькій та Черкаській областях), а також власні надходження від надання платних послуг. Поточний стан інституційної мережі та географію діючих офісів станом на 2022 рік деталізовано на рисунку 2.8.

Кадровий ресурс більшості АРР залишається критично обмеженим (до 5 осіб), що перешкоджає якісному супроводу проектів регіонального розвитку. Аналіз виявив значний дисбаланс між фінансуванням та чисельністю персоналу: наприклад, на початку 2021 року Запорізька АРР отримала 2,5 млн грн при штаті у 2 співробітники, тоді як Рівненська АРР — лише 270 тис. грн. Позитивним винятком стала Закарпатська АРР, де майже 40 фахівців (менеджери, аналітики, бухгалтери) забезпечують повноцінну роботу інституції.

Ефективність АРР наразі обмежується розмитим правовим статусом, хронічним недофінансуванням та гострим кадровим дефіцитом, оскільки більшість агенцій не мають достатньої кількості фахівців для супроводу складних проектів. Для виходу з цієї кризи експерти пропонують чітко інтегрувати АРР у систему регіонального врядування, запровадити нормативи мінімального фінансування та активніше залучати міжнародних донорів. Лише за умови стабільного ресурсного забезпечення та формування повноцінних

команд аналітиків і менеджерів агенції зможуть трансформуватися у дієвий інструмент розвитку територій та якісної реалізації проєктів на місцях.

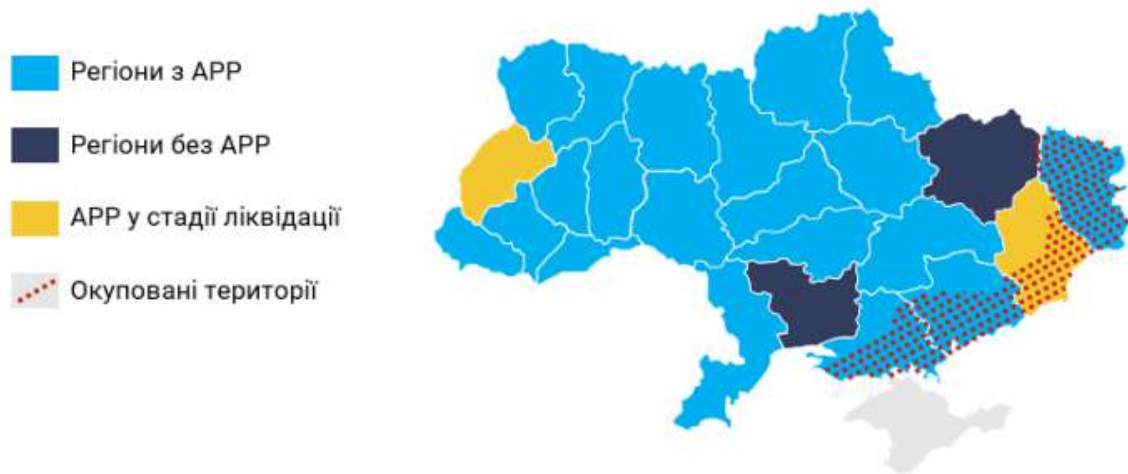

Рис. 2.8. Агенції регіонального розвитку в Україні, 2022 рік [40]

DREAM (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management) — це єдина державна цифрова екосистема для управління процесами відновлення України. Платформа консолідує повний цикл життєвого циклу проєктів: від оцінки збитків і планування до фінансування, проведення тендерів та введення об'єктів у експлуатацію. Завдяки обов'язковому внесенню даних посадовцями всіх рівнів, система забезпечує координацію зусиль влади та повну прозорість для міжнародних донорів і громадськості. Вбудовані алгоритми аналізу та ранжування дозволяють об'єктивно визначати пріоритетність проєктів, базуючись на їхній терміновості та очікуваному впливі.

Екосистема DREAM оптимізує використання бюджетних коштів, супроводжуючи громади через весь життєвий цикл проєкту за допомогою уніфікованих шаблонів та інструкцій. Платформа забезпечує стандартизацію процесів, що підвищує якість проєктних пропозицій та дозволяє регіонам порівнювати свою ефективність із іншими через відкриті дані. Публічність ініціатив у системі сприяє залученню донорів і приватних інвесторів, створюючи прозорий майданчик для партнерства. Повноцінне введення системи в експлуатацію, заплановане на грудень 2023 року, має на меті цифровізацію відбудови для досягнення максимальної координації та підзвітності на всіх рівнях влади.

Реформа децентралізації, розпочата у 2014 році, докорінно змінила фінансовий ландшафт України: у 2022 році місцеві бюджети склали 555,1 млрд грн (близько 24,4% від загальнодержавного бюджету). Попри те, що ПДФО забезпечує майже половину доходів громад, заплановане на 2024 рік вилучення «військового» ПДФО створює суттєві ризики для фінансової стабільності муніципалітетів.

Для ефективного управління ресурсами та координації відновлення впроваджуються сучасні інструменти та залучається міжнародна експертиза:

цифрова екосистема DREAM: стандартизує весь цикл відбудови — від оцінки збитків до введення об'єктів у експлуатацію. Платформа допомагає громадам розробляти якісні проєкти за єдиними шаблонами та забезпечує прозорість для донорів.

агенції регіонального розвитку (АРР): виступають сполучною ланкою між владою та бізнесом. Хоча наразі вони стикаються з кадровим дефіцитом, потенційно АРР є ключовими центрами залучення інвестицій та стратегічного планування на місцях.

міжнародні програми підтримки: проєкти U-LEAD, PLEDDG, DOBRE та ініціативи Ради Європи за останнє десятиліття сформували нову генерацію управлінців. Вони забезпечують навчання у сферах фінансового менеджменту, економічного розвитку та електронного врядування.

Поєднання фінансової автономії з цифровізацією процесів та безперервним навчанням кадрів створює фундамент для сталої реконструкції України. Попри воєнні виклики, ці узгоджені зусилля дозволяють громадам трансформуватися з пасивних отримувачів дотацій у активних суб'єктів власного розвитку

Подальше розширення реформи на регіональний рівень є критичним для формування підзвітної та професійної системи місцевого управління, готової до викликів реконструкції.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ВІДНОВЛЕННІ МІСТ УКРАЇНИ

Українська децентралізація прагне досягти європейської якості управління, тому її активно фінансують закордонні партнери. Це нормальна практика для демократій — допомагати іншим країнам впроваджувати зміни. Така підтримка приходить у вигляді грантів, пільгових кредитів та навчання персоналу. Важливо, що більшість цієї допомоги є безкоштовною, але використовувати її можна лише на чітко визначені проєкти. Співпраця між Україною та міжнародними донорами закріплена офіційними угодами та тримається на спільних прагненнях до розвитку [43].

Залучення міжнародної донорської підтримки є каталізатором наближення українських територіальних громад до європейських демократичних стандартів. Технічна допомога не лише покращує інфраструктуру, а й суттєво зміцнює інституційну спроможність та адміністративний потенціал органів місцевого самоврядування (ОМС). Використання передових проєктних технологій дозволяє ефективно вирішувати насущні питання муніципального розвитку, базуючись на успішному досвіді розвинених країн.

Основними перевагами міжнародної підтримки є: набуття громадами нових компетенцій у сфері стратегічного та економічного управління; формування довгострокової життєздатності територій шляхом синергії фінансових, експертних та освітніх ресурсів.

Комплексна підтримка з боку іноземних донорів допомагає громадам знаходити дієві шляхи розвитку. Завдяки поєднанню інвестицій та міжнародної експертизи ОМС підвищують свою спроможність, сприяючи стабільному зростанню всієї країни.

Масштабні руйнування міської інфраструктури, житлового фонду та промислового потенціалу внаслідок повномасштабного вторгнення рф

зумовлюють критичну потребу в мобілізації безпрецедентних обсягів фінансових ресурсів для комплексної відбудови. У цих умовах міжнародна допомога стає не просто допоміжним ресурсом, а ключовим важелем стабілізації та соціально-економічного відродження постраждалих громад. Сучасний етап розвитку України характеризується викликами, що вимагають докорінної трансформації підходів до залучення зовнішніх коштів, оскільки, як було встановлено у попередніх розділах, система внутрішніх субвенцій продемонструвала свою вразливість, а місцеві бюджети опинилися під загрозою через вилучення значної частки податкових надходжень. За таких обставин оптимізація міжнародної підтримки стає критичною умовою виживання та подальшого розвитку міських територій.

Ефективна реалізація стратегічного курсу на відновлення міст вимагає рішучого відходу від застарілих моделей управління на користь диверсифікованої системи фінансування. Це передбачає не лише традиційне використання грантів та кредитів, а й активне впровадження інструментів публічно-приватного партнерства, залучення ресурсів у межах програми Ukraine Facility (2024–2027) та розвиток прямих муніципальних партнерств (моделей патронату). Водночас високе боргове навантаження та жорсткі вимоги міжнародних донорів щодо прозорості й підзвітності зумовлюють необхідність наукового обґрунтування нових підходів до ідентифікації та використання ефективних джерел фінансування, що дозволять перетворити українські міста на сучасні, енергоефективні та інклюзивні простори за стандартами ЄС.

Ефективність міжнародної допомоги безпосередньо корелює з інституційною спроможністю отримувача. На основі аналізу діяльності Агенцій регіонального розвитку (АРР) у розділі 2, ми визначили, що більшість із них мають критично малий штат (до 5 осіб), що унеможливлює якісний супровід комплексних інфраструктурних проєктів.

Для вирішення цієї проблеми пропонується реформування моделі АРР:

1. Необхідно запровадити нормативи мінімального фінансування АРР з обласних бюджетів (наприклад, 0,5–1% від бюджету розвитку), що дозволить

агенціям утримувати стабільні команди фахівців: аналітиків, проєктних менеджерів та юристів.

2. Органи місцевого самоврядування (ОМС) мають ініціювати створення внутрішніх підрозділів із фандрейзингу. Ці офіси повинні працювати за міжнародними стандартами (PMBOK, PRINCE2), що підвищить довіру таких донорів, як ЄБРР та Світовий банк.

3. Використання успішного кейсу Закарпатської АРР (яка має штат близько 40 осіб) як менторського центру для інших регіонів дозволить швидше масштабувати ефективні управлінські рішення.

У контексті міжнародної допомоги прозорість є ключовою вимогою. Цифрова екосистема DREAM (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management) повинна стати центральною ланкою взаємодії між державою, громадою та донором.

Напрями оптимізації через цифровізацію:

- Для уникнення суб'єктивного розподілу коштів, система має використовувати алгоритми ранжування. Проєкти повинні оцінюватися за критеріями терміновості (кількість людей без доступу до послуг), економічного впливу (створення робочих місць) та екологічності.
- Об'єднання даних DREAM із тендерною системою Prozorro та державними реєстрами дозволить здійснювати безперервний аудит кожного євро, інвестованого міжнародними партнерами. Це знімає навантаження з муніципальних службовців щодо підготовки надмірної звітності, оскільки дані генеруються автоматично.
- Громади мають використовувати DREAM для презентації своїх стратегій відновлення приватним інвесторам, трансформуючи грантову допомогу у взаємовигідне інвестиційне партнерство.

Аналіз фінансового стану ОМС у 2023–2024 роках вказує на необхідність переходу від очікування прямих державних трансфертів до стратегічної диверсифікації джерел фінансування через залучення ресурсів Ukraine Facility (50 млрд євро) шляхом розробки енергоефективних та інклюзивних проєктів,

відновлення практики випуску муніципальних облігацій для залучення капіталу приватних фондів, масштабування моделі «патронату» через прямі партнерства з іноземними країнами за прикладом Данії та Балтії, а також впровадження механізмів державно-приватного партнерства, де міжнародна допомога мінімізує ризики для бізнесу при відновленні критичної інфраструктури. Відновлення міст не повинно обмежуватися лише фізичним будівництвом. Стратегічний акцент має бути зроблений на якості життя та інклюзивності.

Принцип «Build Back Better» (відбудувати краще, ніж було) передбачає: впровадження технологій відновлюваної енергетики у кожній відновленій школі чи лікарні для забезпечення їхньої автономності; суворе дотримання європейських норм інклюзивності при проектуванні громадських просторів, що є обов'язковою умовою донорських програм (SIDA, USAID); активне залучення мешканців та ВПО до процесу планування через громадські слухання та електронні петиції. Це запобігає реалізації «мертвих проєктів», які не будуть затребувані громадою після завершення війни.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що стале відновлення українських міст залежить від успішної синергії трьох факторів: прозорості (DREAM), професійності (APP) та фінансової гнучкості. Посилення інституційної спроможності громад через навчання та стабільне фінансування кадрів дозволить трансформувати міжнародну допомогу з «гуманітарної ін'єкції» у потужний важіль економічного зростання.

Впровадження цифрових інструментів моніторингу та диверсифікація джерел фінансування через механізми програми Ukraine Facility на 2024–2027 роки — масштабної ініціативи ЄС обсягом 50 млрд євро, що базується на виконанні структурних реформ та стимулюванні інвестицій, — а також через пряме муніципальне партнерство створять умови для розбудови міст нового типу. Це дозволить сформувати енергоефективні, безпечні та інклюзивні громади, що відповідають жорстким вимогам «зеленого переходу» та високим стандартам Європейського Союзу протягом усього періоду реалізації Плану України.

ВИСНОВКИ

Процеси організаційного розвитку в глобальному та міжнародному регіональному просторі об'єктивно зумовлюють необхідність стратегічного партнерства та координації дій між державою, як ключовим суб'єктом міжнародних правовідносин, та інституційними суб'єктами, що реалізують транскордонні операції. У контексті залучення міжнародної допомоги така взаємодія суттєво розширює спектр детермінант, які впливають на ефективність міжнародної економічної діяльності, що актуалізує потребу в їх безперервному моніторингу. Ідентифіковані сутнісні ознаки міжнародної економічної діяльності дозволяють структурувати спостереження за цими чинниками, забезпечуючи оптимізацію організаційного розвитку територій та підвищення результативності використання залучених фінансових ресурсів у проєктах реконструкції.

Фінансова автономія громад є фундаментом успішного відновлення, проте відсутність дієвої законодавчої та судової бази створює ризики зловживань на місцях. Попри децентралізацію, ОМС досі не мають права запроваджувати податки, не передбачені Податковим кодексом, що обмежує їхню роль як суб'єктів регуляторної політики. Водночас місцеві податки залишаються базовим ресурсом для фінансування повноважень громад, тому розширення прав муніципалітетів у сфері фіскального регулювання є необхідним кроком для забезпечення їхньої справжньої самодостатності.

Аналіз діяльності Групи Світового банку дозволяє дійти висновку, що інституція виступає стратегічним партнером та другим за обсягом кредитором України після МВФ, надавши за роки співпраці понад 16,9 млрд доларів США та 2,2 млрд євро для реалізації системних реформ та інвестиційних проєктів. З початком повномасштабної війни Банк продемонстрував високу адаптивність, оперативно мобілізувавши 37,9 млрд доларів підтримки та створивши мультидонорський фонд «FREE Ukraine» для прозорої координації допомоги від міжнародних партнерів. Важливою перевагою кредитів МБРР є їхня

довгостроковість (18 років) та наявність двосторонніх гарантій від країн-донорів, таких як Велика Британія та країни ЄС, що суттєво знижує фінансові ризики. Паралельно через ініціативу ERA від МФК та механізми страхування інвестицій MIGA (зокрема фонд SURE TF) забезпечується стійкість приватного сектору та банківської системи. Ключовим досягненням стало також впровадження стандартів Світового банку в систему Prozorro, що гарантує прозорість закупівель та дотримання міжнародних вимог у процесі поствоєнного відновлення.

Проведене дослідження теоретичних та практичних засад залучення зовнішніх ресурсів дозволяє стверджувати, що міжнародна фінансова допомога є визначальним детермінантом успішної реконструкції українських міст, оскільки вона виступає не лише джерелом капіталу для відновлення фізичної інфраструктури, а й ключовим інструментом стимулювання системних реформ. Аналіз діяльності Групи Світового банку та інших МФО підтверджує, що ефективність їхнього впливу на міський розвиток залежить від поєднання прямих інвестиційних проєктів із програмами зміцнення інституційної спроможності місцевого самоврядування. Узагальнення світового досвіду повоєнної відбудови, зокрема прикладів Німеччини, Італії та Непалу, наочно демонструє, що критичною умовою трансформації фінансової допомоги у стале міське зростання є наявність політичної волі до реформ, прозорість розподілу ресурсів через системи типу Prozorro та активна участь громад у плануванні відновлення територій.

Для України вплив міжнародної допомоги на реконструкцію міст має реалізуватися через комплексний підхід, де відновлення житлового фонду та критичної інфраструктури синхронізується із соціальною інтеграцією ВПО, створенням робочих місць та впровадженням екологічно орієнтованих «зелених» технологій. Спроможність національних та муніципальних інституцій ефективно адмініструвати донорські кошти, уникаючи дублювання проєктів та корупційних ризиків, визначатиме темпи перетворення зруйнованих міських просторів на сучасні, технологічні та соціально згуртовані центри, інтегровані в європейську

економічну систему. Таким чином, міжнародна фінансова допомога має розглядатися як стратегічний каталізатор, що запускає процес глибокої модернізації українських міст на засадах сталого розвитку та інноваційного оновлення.

Стале відновлення українських міст залежить від стратегічної синергії прозорості, професійності та фінансової гнучкості, що передбачає рішучий перехід від моделі очікування державних трансфертів до диверсифікації джерел фінансування. Ключовими механізмами цього процесу є залучення ресурсів програми Ukraine Facility (2024–2027) обсягом 50 млрд євро, розвиток прямих муніципальних партнерств та інструментів публічно-приватного партнерства, що потребує одночасного посилення інституційної спроможності громад через реформування Агенцій регіонального розвитку та створення внутрішніх фандрейзингових офісів. Використання цифрової екосистеми DREAM як центральної ланки моніторингу та ранжування проєктів забезпечить необхідну прозорість перед міжнародними донорами, дозволяючи трансформувати фінансову допомогу у потужний важіль економічного зростання та розбудови енергоефективних, інклюзивних міст за стандартами ЄС згідно з принципом «Build Back Better».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ащеулова О.М., Донець Д.М., Остропольська Є.В. Міжнародні процеси щодо відновлення та відбудови України від наслідків російсько-української війни. Академічні візії. 2023. №25. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/756/713/721> (дата звернення 24.10.25)
2. Ashcheulova O., Donets, D., & Ostropolska, Ye. International processes of Ukraine's recovery and reconstruction from the consequences of the Russian-Ukrainian war. Akademichni vizii, 25. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/756/713/721> (дата звернення 24.10.25)
3. Verheliuk Yu., & Hantsiak, M. Activities of Ukrainian Banks in the Government Bond Market as a Factor of the Financial Intermediation Paradox. Problemy ekonomiky, 1, 288–295. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-288-295>
4. Markovskyi A. Post-war reconstruction: Urbanization or deurbanization? In Problemy metodolohii suchasnoho mystetstvoznavstva ta kulturolohii: *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (pp. 144–145). Kyiv. https://mari.kyiv.ua/sites/default/files/conf_docs/tesy/2025-01/Methodology_Tesy_13-14_11_2024_9.pdf#page=144 (дата звернення 24.10.25)
5. Psyk B. Financial aspects of Ukraine's post-war economic recovery based on ESG approaches. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, 1(165), 35–40. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-1-5> (дата звернення 24.10.25)
6. Orlova O. Post-war reconstruction of Ukraine: Analysis of selected program principles. *Analitychno-porivnialne pravoznnavstvo*. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.31>
7. Тичина В.П. Міжнародні процеси щодо відновлення та відбудови України від наслідків російсько-української війни. *Юридичний науковий*

електронний журнал. 2024.№5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/138>

8. Бестужева С. В. Б Міжнародна економічна діяльність України: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 268 с.
9. Софіщенко, І.Я. Теоретичні та прикладні аспекти визначення міжнародної інвестиційної конкурентоспроможності. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. *Серія: Економіка*, (8 (173)), 32-35
10. Гузенко І. Ю. Культурно-ціннісні аспекти економічної глобалізації *Науковий журнал "Економічний вісник Національного гірничого університету"* 2019 №1 (65) <https://doi.org/10.33271/ev/65.025>
11. Tropina V., Rybakova, T. Financial Mechanisms of Foreign Economic Activity Regulation in Top Trading Countries. Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). DOI <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.50>
12. Головкін, Б.М. Прихована зовнішня торгівля та корупція клієнтів. *Проблеми законності*, [Sl], n. 139, с. 218-230, DOI: <http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.139.115105>.
13. Pashko, P. V.; Pashko, D. V. (2018) Conditions and factors of investment security as a decisive force of social and economic development: theoretical and practical aspects. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, [S.l.], v. 3, n. 26, p. 501-509, doi: <http://dx.doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.144126>
14. Rodionova, A. I., Kokuytseva, V.T., Semenov, S.A. (2018) Mathematical Model of the Influence of Innovative Development Factors on the Economy of Leading Countries and Russia. *International Journal of Engineering & Technology*, [S.l.], v. 7, n. 4.38, p. 406-411, doi: <http://dx.doi.org/10.14419/ijet.v7i4.38.24592>
15. Sardak, S., Korneyev, M., Simakhova, A. and Bilskeya O. (2017). Global factors which influence the directions of social development. *Problems and Perspectives in Management*, 15(3), 323-333.

16. Вплив міжнародної торгівлі на добробут населення трансформаційних країн: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02 / А. П. Савка; Терноп. нац. екон. ун-т. Т., 2010. 21 с.

17. Сутність і класифікація чинників міжнародної економічної діяльності в системі координат організаційного розвитку. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/193-Article%20Text-361-1-10-20200708%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/193-Article%20Text-361-1-10-20200708%20(1).pdf) (дата звернення 24.10.25)

18. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/regulations> (дата звернення 28.10.25)

19. Законом «Про місцеве самоврядування» Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170), Про місцеве самоврядування... | від 21.05.1997 № 280/97-ВР

20. Овчаренко Тетяна, Бочі Ангела, Поворозник Василь, Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад, Міжнародний центр перспективних досліджень, 2017, стор. 27-33. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_ormuvannya_vikon_budjet_fi_nal.pdf (дата звернення 28.11.25)

21. Березюк Катерина, Рух ЧЕСНО, Децентралізація: які громади годують Україну, а - які дотаційні, 26.01.2022. URL: <https://www.chesno.org/post/5092/> (дата звернення 28.11.25)

22. Піхоцька О.М., Ющик Ю.В. Аналіз виконання бюджетів в період воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* Випуск 35/2022. URL: <https://zenodo.org/record/7486095> (дата звернення 28.11.25)

23. Постанова Кабінету Міністрів України №252 від 11.03.2022 (із змінами) «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannyaformuvannya-ta-vikonannya-miscevihbyudzhativ-u-period-voyennogo-stanu-252> (дата звернення 28.11.25)

24. Постанова КМУ №590 від 09.06.2021 (із змінами) «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 28.11.25)

25. Оніщук Ігор, Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік, Дзеркало тижня, 13.02.2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення 28.11.25)

26. Слободян Роман, Місцеві бюджети у 2023. Виклики та перспективи. 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1e8u1LQydPy5-ZsynJwZVLsEhpOWw5mTZ/view?pli=1> (дата звернення 28.11.25)

27. Матвейчук Мар'яна, Результати аудиту комунальних підприємств Києва: «повний управлінський параліч», Інтернет-видання Хмарочос, 0.10.2021, Результати аудиту комунальних підприємств Києва: «повний управлінський параліч» - Хмарочос URL: <https://hmarochos.kiev.ua> (дата звернення 25.11.25)

28. Ren Y. Root Causes of Conflict in the Middle East Analysis and Solutions to the Conflicts. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 2023. № 28(1). P. 252–257. DOI: <https://doi.org/10.54254/2753-7048/28/20231353>

29. Антонюк Д., Жуков В. Принципи успішного повоєнного відновлення України та її регіонів: фінансова підтримка, контроль і громадська участь. *EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс у контексті сучасних викликів і можливостей: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції* (Луцьк, 29 лютого 2024 р.). / Заг. ред. та упорядк.: Цимбалюк І.О. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. С. 93–97

30. Антонюк Д.А., Антонюк К.І., Жуков В.В., Кулик Д.М. Післявоєнне відновлення підприємництва в Україні: стратегії, інструменти та ризик-менеджмент. Підприємництво та комерційна логістика в умовах військової та поствійськової трансформації України та конвергенції з ЄС: колективна монографія / за заг. ред. Т.С. Павлюк. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. С. 6–32. URL:

<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/19235/1/0058718.pdf>

(дата

звернення 20.11.25)

31. Київська школа економіки. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення 21.11.25)

32. UA War Infographics. URL: <https://toplead.eu/en/works/id/uawar-287/> (дата звернення 21.11.25)

33. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення 21.10.25)

34. Міністерство економіки України, Перелік Угод між Урядом України та міжнародними організаціями. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=10913ac6-8534-41db-9bf3-43930172f75a> (дата звернення 21.10.25)

35. Congressional Research Service, Ukraine and International Finance Institutions, updated January 4, 2023. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12107> (дата звернення 21.10.25)

36. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні, травень 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayinitraven-2023-roku> (дата звернення 21. 09.25)

37. Міністерство фінансів України, Інформаційна довідка щодо стану співробітництва України з Світовим банком, Світовий_банк_01_08_2023_.pdf. <https://mof.gov.ua> (дата звернення 21. 09.25)

38. Національний банк України, Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (дата звернення 22. 09.25)

39. Кожухова Т.В. Фінансування Світовим банком проєктів розвитку в Україні, Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. URL:

<http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/15-2016/6.pdf> (дата звернення 22. 09.25)

40. Звертаємо також увагу на проекти МБРР на сайті Міністерства відновлення, Інфраструктурні проекти з МБРР, Інфраструктурні проекти з МБРР - Міністерство інфраструктури України. URL: <http://mtu.gov.ua> (дата звернення 22. 09.25)

41. Європейський парламент, 2023, Multilateral financial assistance to Ukraine. <http://europa.eu> (дата звернення 22. 09.25)

42. Відбудова України через посилення регіонального та муніципального управління. <http://oecd.org> (дата звернення 22. 09.25)

43. Міжнародна співпраця. *Децентралізація*: веб-сайт. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 09.10.2025).

44. Про міжнародну технічну допомогу: Указ Президента України № 596/99 від 01.06.1999 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596/99#Text> (дата звернення: 09.10.2025).

45. Відновлення України: фінансові ресурси і інструменти відбудови та розвитку територіальних громад. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2025-01/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20Bankwatch_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F.pdf (дата звернення: 09.10.2025).

46. Джерелами фінансування державного бюджету у 2024 році є військові облігації, а також двосторонні кредити і гранти. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_v31122024.pdf (дата звернення: 09.10.2025).

47. Гусаревич Н.В., Конак О.О., Ткаченко С.В. Боргова безпека України. Інвестиції: прак-тика та досвід. 2019. No 24. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2019/15.pdf.